

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23-25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorității și instituții 1000 lei
particulare 12 luni 500 „
6 luni 400 „
3 luni 210 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

Apare de 3 ori pe lună

PREȚUL 10 LEI

ANUL LII Nr. 14

JOI 20 MAI 1943

Redactor responsabil: TRAIAN CHELARU

VASILE ALEXANDRI POET AL SATULUI

de ALEXANDRU CIORĂNESCU

Sămănătorismul a dat satului locul de cinste în preocupările literelor românești. S'a spus de altfel de atâtea ori că sămănătorismul nu e, cel puțin în această direcție, un inventator sau un inovator; teoriile lui literare se așază pe linia firească a evoluției ideilor exprimate cu mult înainte de Kogălniceanu. Idei care au avut valoare de directive pentru grupul de literați adunați în jurul Daciei Literare.

O sută de ani de poezie sătească, o sută de ani de experiență literară căreia i se datorază cele mai frumoase dintre roadele cu care se înfățișează astăzi literatura noastră, dau destulă perspectivă pentru a judeca rolul fiecăruia în evoluția acestor idei. Prin prezența lui la originea poeziei rurale, Alexandri a imprimat tuturor inspirațiilor de același fel o notă deosebită, asemeni a ceea ce pe care Bolintineanu a dat-o unei întregi generații de poeți proslăviți ai trecutului, ai dătorilor de legi și de dații. Inspirația sătească a lui Vasile Alexandri interesează deci nu numai pentru a lămurii evoluția muzei sale, ci și pentru a pune în lumină o întreagă concepție poetică: moștenită de numeroși epigoni, ea a fost perpetuată într-un atât de mare număr de exemplare, încât chiar modelele datorite lui Alexandri au început să obosească, și s'au șters adeseori în umbra aceluși trecut, pe care îl admirăm fără a ne săli să-l cunoaștem.

O dovadă de cât de puțin îl cunoaștem, se găsește chiar în faptul că lipsește un studiu adânc și definitiv asupra inspirației populare în poezia bardului dela Mirecești. Originile acestei coarde, cea mai bogată desigur din lira lui, sunt mai mult presupuse decât știute. Ce știm, e că viitorul poet a venit, încă din clipa când a știut să deschidă ochii asupra lumii, în contact cu realitatea satului, că a iubit-o și i-a păstrat amintirea vie în adâncul sufletului până târziu, dar că numai peste mulți ani a înțeles să facă o formulă poetică din aceste realități.

Biografiile ne spun că anii copilăriei ei lui s'au împărțit între casa părintească dela Iași și conacul dela Mirecești. Vasile Alexandri avea 9 ani când tatăl său cumpără această moșie, în cadrul căreia treburile așezate s'ubdrănuiește primei lui tinereți. Eroul principal al acestor aventuri din copilărie e robul Hărușan Porojan, tovarăș al tânărului; s'au stăpân, fie că era vorba de smeu sau de puia-gaia, ori de furtul poamelor din grădina străină. Toate acestea nu au nimic excepțional, și vorbește despre o copilărie la fel cu oricare alta; dar faptul că poetul a găsit cu cale să le povestească, în cunoștința lui scrisoarea despre Porojan, dovedește că anii copilăriei la Mirecești au lăsat o urmă desul de adâncă și că nimicurile povestite sunt tocmai acelea care au contribuit mai mult la formarea sufletului său de copil și de poet. De altfel, interesul posesivului idilic al Mireceștilor se va fi mărginit atunci pentru el, ca pentru orice copil, la pajiștile cu fragi și la livezile potrivite pentru sbucnițala, la câmbușile de mierle de prin pădure și la lunca Siretului cu locurile ei de sălăd.

Iată însă, — și aici citez pe Alecu Russo, care la fel a copilărit și la fel s'a instrăinat mai târziu — iată că „într-o zi copilul pe care îl cheamăm cocoș, și se va cheama mai târziu bonjurist, copilul crescut în huzur, în bumbac și în toate dragostele mamei, trece într-o cară, căreia se mișcă... se tot mișcă... merge și tot merge peste nouă hotare”, și copilul se trezește într-un oraș depărtat și cu totul străin, care se cheamă Paris și unde nu cunoaște pe nimeni. Cei cinci ani de studii acolo îl desfac cu totul de vechile amintiri, atrăgându-i interesul și atenția spre lucruri necunoscute, spre frumuseți și formule de artă care au pentru el farmecul neîntrecut al ineditului. La Paris își manifestă și cele dintâi velleități poetice, alcătuind câteva poezii în limba franceză. Întors în țară, în 1839, după un destul de lung ocol prin Italia în tovarășia lui Costache Negri, Vasile Alexandri e un alt om.

Din copilul care se juca pe vremuri cu Porojan, ce s'a mai întors dela Paris? „Cu părul său cel lung ce-i cădea pe umere, cu cravatele sale stacojii aduse din Italia, cu largile jilote pe care le purta, și care erau croite după moda Parisului de la 1830”, cum îl zugrăvește cineva care l-a cunoscut, poetul amintea mai curând pe tinerii snobi dela Tortoni sau dela galele Operei, decât antierul și barba în pământ a părinților săi. Despărțit cu totul de moșia vârstă patriarhală ale trecutului, Alexandri e un elegant, un om la modă. Intrând în contact cu Asachi, și dă spre publicarea primei lui versuri, toate în limba franceză și cu subiecte străine. Imprietămintându-se cu Kogălniceanu, care tocmai punea la cale publicarea Daciei Literare, se apucă, la cererea lui, să scrie în românește. Și acum însă subiectul e tot străin: e Buchetiera din Florența, povestea idilei italiene a prietenului său poveste plină de tonurile calde și de viața pasională caracteristică tuturor ficțiunilor romantice asupra Italiei. Însfârșit, numit director al Teatrului Național, împreună cu Negruzzi și Kogălniceanu, el scrie pentru a fi reprezentate două prelucrări teatrale, Farmazonul din Hărlău și Modista și Cănoavici, piese cu atmosferă orășenească, în care desfășurăm imitația moravurilor străine se ghidează ușor sub haina românească de imprimă.

În toată această activitate literară, unde e amintirea Mireceștilor, a mamei Găbița cu povestile ei, a robului Porojan cu șotile și năzdrăvniile lui? Poetul pare a fi uitat tot ce e-a rămas din vremurile copilăriei. N'a uitat totuși. Numai că lucrurile care l-au încântat atât de mult, n'au mai venit să-i vorbească de atunci și și-l atragă luarea aminte asupra isvorului de artă care zace în ele. Se înlămpă însă că după moartea mamei lui, poetul are nevoie de o cură de odihnă care să-i refacă sensibilitatea adânc struncinată. Se duce atunci la Mirecești, unde pentru prima oară vine din nou în contact cu viața adevărată a satului de care se depărțase. Și mai ales descoperă un lucru pe care cu mintea copilăriei n'a fi putut să-i prejudece îndeajuns, și a-nume poezia populară. El însuși ne-a povestit cea dintâi întâmplare a lui cu muza rustică, și din cuvintele lui se vede emofia, se vede bucuria cu care se întoarce spre isvorul de viață populară.

Rugat de el să cânte, badea Gheorghe, un cioban ca oricare altul, „și-a scos cîmpoșii din deșază, l-a umflat, l-a pregătit și răzămănu-se de un brad, a început să sune cîntecul cel mai frumos, cel mai jalnic, cel mai cu suflet ce am auzit eu pe lume: doina dela munte, acea melodie curată românească, în care toată lumea omului se fălmăcește prin suspirări puternice și prin note dulci și duioase, doina jalnică, care face pe Român să ofteze fără voie și care exprime în sânul ei un dor tainic după o femeie pierdută. Eu de câte ori aud doina, îmi pare că aud Moldova plângând după slava sa cea veche”.

Dragoste, pietate, umire, toate sunt amestecate în bucuria acestei revelații, care avea să fie hotărâtoare pentru soarta literară a lui Alexandri. De acum înainte, muza lui uită de inspirațiile străine, de succesele poezilor de salon. După cum mărturisește el însuși, „îmi făgăduiu eu tot d'ndinsul să las la o parte încercările mele de versificație franceză și să-mi urmez calea ce-mi ero sem singur în domeniul adevăratei poezii românești”.

ALEXANDRU PROEBUS

Portrete din Făgăraș

Coșbuc, poetul luminiișurilor

de RADU GYR

S'a împlinit, în Florarul primăverii de-acum, un pătrar de veac dela moartea lui George Coșbuc. Sfios, cu un mare surâs de bunădată șișternut pe obraji, a venit nășădușezându-l acesta în Bucureștii plumburii și disolvantii. A venit, însă, cu o uriașă arcuire de ceruri ardelenești peste suflet, cu o puritate atât de adâncă, pe care ventuzele de „ville tentaculaire” ale Capitalei noastre nu l-au putut o istovii. Coșbuc a rămas, până la sfârșit, în frumusețe nealterată a unor sedimente de seninătate interioră.

Din trufia și aroganța „scriitoricească” a altora, Coșbuc n'a împrumutat nimic. Sufletul lui a continuat să se întorcă după lumină, precum creștetul înalt și blond al floarei-soarelui...

Contrar lui Harie Chendi cu isbucnițele, incandescenta și causticitatea temperamentalului său impulsiv, — George Coșbuc a adus liniștea iezărelor de munte, necutremurate în albastru lor ogindă, dar cu vrăjite adâncimi de basm.

În poezia sa, cu străfunduri de mare limepzie, unde stau topite esențele etnicității noastre, neamul întreg se poate recunoaște, așa cum se recunoaște și în gravetele orgi marine ale lui Eminescu, și în vechea baladă populară.

Ca și Eminescu, Coșbuc ridică specificul etnic în zone alpine de sublimare estetică. Neam și țară trăiesc prin el și se transformă în aurăria grea a unui vers... Am putea spune că Eminescu se completează — pe linia esențelor noastre etnice cristalizate în artă — prin George Coșbuc. Eminescu aduce clocolul adâncimii noastre sufletești și vasițalea unor orizonturi pierdute în metafizic; Coșbuc surprinde floarea albă a luminiișurilor noastre interioare în tănăra ei dimineță și cântă zămbetul țării și idilicul în cadrul lor de feerie a-

prilină. Violoncelist de azur pe coardele cele mai grave ale interiorului uman, arhitect de neliniști, de cosmosuri și întrebări, etnic prin furtunile care sgduie un anumit destin românesc, Eminescu arată, adesea, o nestăpănită foame de neant; în schimb, toți vișinii și toate chindile țării se plăc în poezia rotundă ca un plută autorului „Baladelor și idilelor”. Vin pierștii lui Florar, aici, alături de ulițele satului pe care trece harda de „lăituri” a copilor, alături de luna gândi-

toare „ca o frunte de poet”, alături de nunțile de basm cu zamfire peșile vovevodai, alături de tot borangicul „fidelor de iort”.

Satul poeziei lui Coșbuc e satul ardeleneș al țărânului poet, trăit și privit printr'o senină robustețe sufletească, — așa cum nu e satul mângăiat de mână cu manșele scrobite și contemplat din cerdacul conacului lui Alexandri.

Coșbuc rămâne poetul tuturor luminiișurilor noastre nealterate, după cum Eminescu rămâne poetul esențelor noastre tragice. Lui Coșbuc îi place să culegă de pe fruntea neamului nu viscoalele cu licăriri de steme, ci diminețile înouate.

Cu pași de aur, Coșbuc se apropie de sufletul baladei naționale. Seninătatea moritică din balada ciobanului, ce se cunună cu moartea, trece, fără îndoială, în rezonanța concepției finale din „Moartea lui Fulger”. Această „Moarte a lui Fulger”, alături de „Luceafărul” lui Eminescu, reprezintă cele două piscuri ale liricii noastre de concepție.

Îmbrăcând, amândouă, vestmântul unui pretext epic, aceste neîntrecute opere de artă adâncă, deopotrivă, în mari esențe lirice, tulburătoare dramă a ruperii de viață.

La Eminescu, ruperea de bucuriile nivelătorii ale existenței cu ofrande diurne, și resemnarea în tragica dar orgolioasă claustrare a genului, — la Coșbuc, ruperea de viața pământeană, trecută prin marea înțelegeri și grava resemnare în fața unor „legi” de necercetat. La Eminescu, biruș rafinată concepție înrudită cu marile teme romantice la modă; la Coșbuc, se ridică profundă înțelepciune a neamului însuși, care, peste drama morții, așază omătul neîntinat al resemnărilor supreme, venite din datină și din zăcămintele aceluiaș suflet etnic care trăiește și în „Miorița”...

Senin și înalt, în cerul pur al viziunilor sale lirice de-o uriașă sănătate sufletească, George Coșbuc a făcut pentru poezia noastră, ceea ce un Mistral a făcut pentru poezia Provanței franceze.

MODA IN FILOSOFIA ACTUALA

de FLORIAN NICOLAU

Desigur că nicideodată în evoluția culturii, o anumită epocă, fie ea chiar cât de restrânsă, nu a avut aceleași tendințe și nu s'a aservit unui singur ideal. Mai totdeauna însă epocile de răscruce ale culturii și o anumită dominantă, un anumit ideal ce se impune asupra celorlalte.

În cultura contemporană însă, cel care încearcă să stabilizească o astfel de dominantă este asemenea logicianului care caută rezolvarea unor antinomii: ciocnirea între teze și antiteze este așa de acută, argumentele (dar mai ales convingerile) așa de abundente de o parte și de alta, încât istoricul în loc să determine și să rezolve conflictul, rămâne în fața unor contradicții fundamentale.

Poate că procedul cel mai comod de a studia o astfel de caracteristică a filosofiei actuale, constă în analiza curenturilor celor mai puternice și mai răspândite. Și după cum gustul unei epoci se oglindește perfect în moda timpului, tot așa s'ar părea că trăsăturile fundamentale ale unei perioade filosofice se oglindește în curentele cu mai multă aderență, în ceea ce s'ar putea numi „moda filosofică a timpului”.

Există totuși o anumită primejdie și o abundență sursă de erori, pe care un asemenea procedu nu îl înlătură cătuși de puțin: moda nu poate defini o epocă, nu poate fi cu alicu-vinte oglinda ei, deoarece ea nu este determinată de necesități reale, ci de anumite impulsuri și reacțiuni, care mai mult defor-mează decât oglinesc adevăratul aspect al epocii.

Astfel, în filosofie, desigur, că moda timpurilor de față o constituie existențialismul, raționalismul, sau mai precis, filosofia atitudinilor personale.

Pentru cel care încearcă să stabilizească trăsăturile fundamentale ale filosofiei actuale, o astfel de constatare este insuficientă și superficială.

Filosofia existențialistă nu este oarecând primar al culturii actuale, ci o reacție luzorie împotriva unei alte tendințe mult mai profunde și mai semnificative pentru timpul de față: pozitivismul.

Poate că mulți vor contesta pozitivismului actualitatea, sau cel puțin vor spune că el nu poate caracteriza epoca noastră, deoarece este produsul unei alte epoci; cei care cred astfel sunt însă victime unei aparente: pozitivismul, dela Comte și până astăzi, n'a putut fi decât un deziderat.

Ambiția fundamentală a lui Comte nu a fost să dea științelor sau filosofiei metode riguroase și pozitive; astfel de metode și un astfel de pozitivism încep odată cu epoca modernă.

Dezideratul pozitivismului a fost să treacă în sarcina științelor toată problematica metafizică ce aparținea speculațiilor filosofice sau teologice. Pentru un deziderat așa de prezumțios, știința de pe vremea lui Comte era prea modestă și prea restrânsă. Din această cauză, pozitivismul epocii sale conține o contradicție fundamentală ce are aspectul următor: pe de-o parte știința trebuia să acapareze întreaga problematică filosofică — antologia urma să treacă în domeniul fizicii, cosmologia în domeniul astronomiei, epistemologia în domeniul logicii, etc. —; dar, pe de altă parte, în concepția sa, știința nu se putea mișca decât în cadrul experienței sensibile, iar limitele unei astfel de experiențe erau precis determinate. Această interacție dictată științei de dogmele pozitive facea ca dezideratul fundamental al pozitivismului să rămână irealizabil și înapoiat, problemele filosofice fiind caracterizate tocmai prin depășirea experienței sensibile, care rămăneau astfel inaccesibile științei.

În poca actuală însă, situația științei este cu totul alta: științele și în special fizica, s'au eliberat de dogma pozitivistă a limitării științei la experiența sensibilă. Relativitatea și atomismul fizicii actuale au lărgit considerabil domeniul științei, dincolo de experiența sensibilă, iar problemele științifice au căpătat o amploare neobișnuită: Relativitatea este o adevărată cosmologie rațională, iar teoria cantelor o ontologie științifică.

Formalismul axiomatic al matematicii și logicii scientiste legitimează o astfel de extindere, așa încât într'adevăr știința tinde astăzi să acapareze domeniul filosofiei. Un astfel de formalism logic nu s'a multumit numai să legitimeze o astfel de extindere a științei, dar a operat și o critică a problemelor filosofice declarându-le false și în conflict cu logica.

Așa încât se poate spune că de abia în epoca actuală pozitivismul s'a transformat dintr'un deziderat inofensiv, într'o primejdie reală pentru filosofie.

Ca și în cazul reacțiunii justă a filosofiei contemporane împotriva unui astfel de scientism?

În primul rând ea ar fi trebuit să conteste posibilitatea științei de a acapara domeniul filosofiei — problematica metafizică și epistemologică — contestând mai ales veracitatea preinsului conflict între logică și metafizică.

Moda filosofică a vremii noastre a ocotit însă o astfel de poziție, mult mai dificilă și mai inaccesibilă capetelor nepregătite. Ea a găsit un expedient și o soluție mult mai comodă: dacă știința a acaparat domeniul filosofiei pe plan rațional, filosofia trebuie să-și creeze un alt domeniu, pe alt plan.

Noul domeniu a început să devină o modă odată cu faimosul manifest al intuiționismului bergsonian: inteligența și rațiunea aparțin științei și mai ales fizicii, filosofia are o altă metodă în afara intelectului: intuiția.

Mai mult decât atât, filosofia nu trebuie să regrete pierderea mijloacelor de investigație de ordin intelectual, deoarece inteligența are o funcțiune pragmatică: rostul ei nu este să cunoască, ci să facă posibilă acțiunea. Cunoașterea trebuie dobândită prin instinct, prin intuiție.

Acest veritabil paradox: anume că instinctul nu are în vedere adaptarea la mediu și la acțiune, ci o cunoaștere gratuită, pură, nu are niciun fel de susținere. El își legitimează existența prin faptul că face posibilă creșterea unui nou domeniu filosofic și deci „împotriva” pozitivismului, legitimează existența filosofiei.

Punctul dramatic în situația actuală a filosofiei îl constituie însă tocmai conflictul între metafizică și logică, conflict în care filosofia a fost abil introdusă prin manevrele savante ale scientismului contemporan. Așa încât criza filosofiei nu putea fi radical înlăturată, decât prin rezolvarea unui astfel de conflict.

Moda existențialistă însă, nu apare ca o reacțiune directă împotriva scientismului, ci dimpotrivă dă o reacție indirectă și luzorie. Ea admite punctul critic fundamental: conflictul între logică și metafizică, dar caută să găsească o escamotare a acestei dificultăți: filosofia trebuie să-și salveze existența, creindu-și un nou domeniu, în afara de logică și în afara de rațiune.

Așa se explică de ce intuiționismul a devenit o modă în filosofie: el legitimează existența filosofiei, ocotind punctul dramatic al acestei justificări, și situându-se dincolo de dijecțiile reale ale filosofiei contemporane.

Și dacă la Bergson intuiționismul are aspecte ce depășesc o modă în filosofie, epigoni săi s'au grăbit să desăvârșască anti-intelectualismul, confecționându-i un aspect perfect adaptat unei circulații universale.

O astfel de filosofie intuiționistă a fost întregită printr'o alta existențialistă ce și-a găsit într'adevăr adepți din ce în ce mai numeroși, devenind o adevărată modă a vremii noastre. O astfel de filosofie nu încearcă să explice rațional existența, ci să reacționeze afectiv în fața ei, pe baza unei atitudini personale.

CREDEM că a fost ceva... sau altfel zis: un gând necurat...

Respectiv, în mite în câte patru... șaseprezece pagini...

Doi oameni cari s'au plictisit de cură...

CA SĂ VII nepregătit suferesc... în căruia...

SPECTATORUL este dornic să cunoască... cealaltă fațetă a vieții...

Și cancanul teatral prinde, se întinde...

DIN „CONTRAPUNCTUL TEATRAL”...

TEATRUL NAȚIONAL: „MINCINOSUL”...

Teatrul lui Goldoni la noi este destul de puțin cunoscut.

Acum vre-o doi ani, a venit la noi o trupă de teatru italiană...

O asemenea întreprindere putea să aibă...

Imi aduc aminte că în cursul spectacolului...

Imi aduc aminte că în cursul spectacolului...

De drept, însă, că și trupa aceea și regizorul...

Teatrul Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

La teatru Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

fi care gest, în alegerea nu numai a actorilor...

Când printr-o întâmplare ai putut vedea Goldoni...

Condițiile acestea, cu toate că actorii...

Asistând la acest spectacol — și de acela sunam...

„Du-te de vezi câteva repetiții la un teatru unde se muncește...

Un adevărat catehism al cronicarului dramatic.

Atât numai că, până la complexitatea...

Desigur că nu este tot ceea ce se putea realiza...

De altfel reușita aceasta se datorează...

Un actor care mi se pare a fi neapărat...

Și apoi are și un fizic potrivit. „Teatrul Național”...

În „Măscălele” d. Aurel Munteanu...

De asemenea bine și d. Ion Fieșteanu...

În restul distribuției, d-nii C. Economu...

De drept, însă, că și trupa aceea și regizorul...

Teatrul Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

La teatru Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

fi care gest, în alegerea nu numai a actorilor...

Când printr-o întâmplare ai putut vedea Goldoni...

Condițiile acestea, cu toate că actorii...

Asistând la acest spectacol — și de acela sunam...

destule — apoi aceste piese au în ele ceva de teatru.

Invers, femeile, chiar dacă scriu lucruri bune...

Imi pare foarte rău că trebuie să o spun...

Actori au făcut tot ce au putut și distribuția...

Ca simplă aducere aminte, menționez...

Foarte bine, incontestabil, d. Manu...

De asemenea bine și d. Ion Fieșteanu...

În restul distribuției, d-nii C. Economu...

De drept, însă, că și trupa aceea și regizorul...

Teatrul Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

La teatru Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

fi care gest, în alegerea nu numai a actorilor...

Când printr-o întâmplare ai putut vedea Goldoni...

Condițiile acestea, cu toate că actorii...

Asistând la acest spectacol — și de acela sunam...

PRETEXT DE ILUZII ȘI ALUZII CINEMATOGRAFICE: „O NOAPTE FURTIVOASĂ”

Nu știu dacă s'a insistat cu suficiență...

Imi pare foarte rău că trebuie să o spun...

Actori au făcut tot ce au putut și distribuția...

Ca simplă aducere aminte, menționez...

Foarte bine, incontestabil, d. Manu...

De asemenea bine și d. Ion Fieșteanu...

În restul distribuției, d-nii C. Economu...

De drept, însă, că și trupa aceea și regizorul...

Teatrul Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

La teatru Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

fi care gest, în alegerea nu numai a actorilor...

Când printr-o întâmplare ai putut vedea Goldoni...

Condițiile acestea, cu toate că actorii...

Asistând la acest spectacol — și de acela sunam...

SCENOGRAFIA lui Ferdinando Tambe-lani

Atunci, se poate vorbi astăzi de afirmările...

Imi pare foarte rău că trebuie să o spun...

Actori au făcut tot ce au putut și distribuția...

Ca simplă aducere aminte, menționez...

Foarte bine, incontestabil, d. Manu...

De asemenea bine și d. Ion Fieșteanu...

În restul distribuției, d-nii C. Economu...

De drept, însă, că și trupa aceea și regizorul...

Teatrul Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

La teatru Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

fi care gest, în alegerea nu numai a actorilor...

Când printr-o întâmplare ai putut vedea Goldoni...

Condițiile acestea, cu toate că actorii...

Asistând la acest spectacol — și de acela sunam...

ELIZA PETRESCU

JEAN GEORGESCU

Nelli Dordea cum și domni: I. Bredescu...

După cum se vede cel mai mult sunt actorii...

Păcat că în loc de doamna Ana Luca...

Teatrul Municipal se pare că are o predicție...

Intenția este laudabilă dar, până acum...

Ași putea spune, din contra, că n'a reușit...

D-na Mica Coca a distonat tot timpul...

Destul de bine d. Măruță: un rol care...

În restul distribuției, doamnelor Pașa...

Nu trebuie să bucare pe iubitorul sincer...

ECOURI TEATRALE

„OPINI”

Dan Petrașincu, autorul câtorva bune...

În atenția d-sale expunere, scapă totuși...

Și-așa, să ne aducem aminte de actorul...

„PUBLICUL”

Nu trebuie să bucare pe iubitorul sincer...

eram încântat, constatând că — orice s'ar...

băgase în buzunar: — Dar, ce se joacă...

Și să ne mai mire că alții mai puțin „bine”...

„DIVORTURI”

Procesul acesta poate interveni d-a nefericire...

D-na Maria Magda e de altă părere...

AFIȘ...

Deci, din lipsa unui repertoriu care să acorde...

Dacă nu știati!

SCENOGRAFIA lui Ferdinando Tambe-lani

Atunci, se poate vorbi astăzi de afirmările...

Imi pare foarte rău că trebuie să o spun...

Actori au făcut tot ce au putut și distribuția...

Ca simplă aducere aminte, menționez...

Foarte bine, incontestabil, d. Manu...

De asemenea bine și d. Ion Fieșteanu...

În restul distribuției, d-nii C. Economu...

De drept, însă, că și trupa aceea și regizorul...

Teatrul Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

La teatru Studio se joacă o piesă de d-na Ana Luca...

fi care gest, în alegerea nu numai a actorilor...

Când printr-o întâmplare ai putut vedea Goldoni...

Condițiile acestea, cu toate că actorii...

Asistând la acest spectacol — și de acela sunam...

Cosbuc, poetul luminisurilor

O singură dată, obrazul lui Cosbuc se întinse...

RADU GYB

ALEXANDRU DRAGHICI

NEALTE

NOTE ROMANEȘTI

D. CIFARELLI

scrie Al. Dima în cuvântul introductiv la „Giovanni Pascoli, Poezii traduse de Giuseppe Cifarelli” (Sibiu 1943) — e mai înainte de toate un traducător fidel al textului și formei sale și nu un interpret, comentator în versuri sau creație de corespondențe de cele mai multe ori trădătoare. Celorului i se prezintă deci un Pascoli autentic în vestimânt analog originalului și nu desvoltări sau broderii proprii pe teme pascoliene. Această concepție își are firește fazele ei neajunsuri, dar e mai corectă și mai onestă cu poetul pe care-l transpune în a o altă limbă. Strădania d-lui Cifarelli a izbucnit însă în genere să transpună starea de suflet, atmosfera și combinațiile formale cele mai dificile ale lui Pascoli, adăugând astfel la traducerea sale din Leopardi și Carducci o nouă și distinctă contribuție la cunoașterea literii italiene moderne în România.

Lămuririle d-lui Al. Dima, întemeiate pe valorile lui Pascoli, o altă explicație: Giuseppe Cifarelli e, înainte de toate, poet și apoi traducător.

REEDITAREA LUI AL. ODOBESCU

nu ne poate decât bucura. Scrisul acestui mare stilist român este odihnit, ca o pîmbare pe sub liniștite cetini și atrăgător ca un parc împodobit cu plante rare, plăcute ochului și prietene mișcării. Editura „Universul” publicând, în colecția Operele Scriitorilor Români) o ediție comentată a prozelor lui Al. Odobescu, face un serviciu real nu numai zelosilor cititori liceeni, ci și tuturor celor care, adunându-și aminte de farmecul Pseudo-Kynheleiosului sau al Doamnei Chitajna, căutau prin librării aceste opere fără însă a le mai putea găsi. Studiul introductiv și comentariile d-lui asistent universitar N. Mihăilescu sunt deosebit de bine venite.

LA ODESA

există o editură, „Țara Bugului” și o tipografie, „Grăul Românesc”.
Dela această Țară a Bugului și dela acest Grău Românesc d. Horațiu Ionescu, autorul cărților „Vuet profetic” și „Suflet Ruinat” (apărut la Ed. Soc. Scriitorilor Basarabeni) ne trimite a treia culegere de versuri: „Genul Singularității”, patrusprezece poeme dintre care cităm, pentru semnificația lui, acest Hrisov:
În ropote repezi pe roți ca amei străbind sub copita de fierăști dămașni,
Eu, Duca Hatmanul, am scris peste veacuri
pe lespede de altare hrisov și pi-săni.
Și porneții scuturi și'n haine de fier,
cu ochii de vultur, pășind spre lumind
ca un trăsnet din săbii de fulger,
prin stăpene întinse cu duh de rîmă,
spre înalta cetate din vijor și plîns
ca stîncă sub steaua ce'n mări a căzut,
pornind în cohorte de-archangel
ca magii,
lovii firmamentul înscăntat.
Ș-au scris peste veacuri cu slove
cum scrie în ceruri luceafărul
sfînt,
pe-a Bugului apă ca roua Dom-niței,
istorii născute din vijorul crunt...
La Bug, Nemirovo, Eu Duca Hat-manul,
pe'nalta cetate cu vîrfuri de-aur,
am scris pe-ru neamul de azi și de mâine
izbînda Mădovei lui Ștefan cel Mare”.

AM CELII „MIRACOLUL”
romanul ajuns la ediția a doua al d-lui Dan Petrasincu. E o carte care-l cinstește pe autor și carea credem, cea mai reprezentativă pentru metăgăduitul d-sale talent.

NOI CONTRIBUȚII

la cunoașterea vieții lui Visarion Rومان (correspondența sa cu Georgehe Barițiu și Iosif Hodogs), cartea pe care d. Vasile Netea a publicat-o, anul trecut la Sibiu (Edit. „Reviste: Economic”) ne înfățește în convingerea că d. Vasile Netea e chemat ca nimeni altul să destănească ogoarele date u'ării ale trecutului nostru apropiat.

SERIA DE ARTICOLE

pe care d. prof. univ. ing. Cristea Niculescu a început să le publice în Revista Fundațiilor Regale ar trebui urmărită nu numai de ingineri. Articolele d-lui profesor Cristea Niculescu vin cu idei și, mai ales, realități de care ar trebui să fiin societatea toți cei activi în vreunul din sectoarele muncii pe teren. Această muncă pe teren nu trebuie să fie numai decât munca inginerului, a medicului, a tehnicianului în general, ci și a gânditorului, literatului și artistului. Iată, se va spune, s-a găsit un profesor și inginer dela care au de învățat și cei pe cari nu-i examinate d-sa. Lăsând deoparte orice altă interpretare, lucrurile stau așa, țară d. profesor Niculescu se dovedește a fi

un de tot original filosof al nostru, — un filosof ferit pe deasupra de boala vorbăritor fără rost și sens.

NE-AU INTERESAT

în mod deosebit cele scrise de C. S. Făgețel despre Revista „Ramurii” (cum a început, cum s'a desvoltat și ce-a putut să dea culturii și literaturii românești) (vezi Ramurii, Aprilie-Mai 1943). Astfel de „bilanțuri” sunt mai convingătoare decât toate paginile de omagiu ce s'ar putea scrie la adresa unei reviste aproape semi-seculare. Din „istoricul” d-lui C. S. Făgețel învie date și nume de care numai orea puținii mai au știre în zbuciumatul nostru timp de ciudată schimbare a zădărilor.

MERIDIAN

O altă publicație orășveană ne surprinde deodrept cu variații la cunoașterea literii italiene moderne în România.

gil Ierunca, Măhnea Gheorghiu, Gheorghiu Dănu, Ștefan Bacu, Ion Th. Ilea Teodor Scariță, Dimitrie Ibrămoiu și numai studii de d-șor Marcel Sarag și Ion Schintre vălăvășă cât nu pot vedea sciele de pagini literare ce nu-și pot sublima nici născutul narcisism sau care se îmbată.

VORBIND DE

pagini literare nu ne-am referit la revista cu acest nume pe care o publică, la Turda, d. Teodor Murășanu. Numărul pe Mai al Paginilor Literare se remarcă, în primul rând prin înținuț și de sobră intelectualitate. Reținem contribuțiile d-șor: Ion Mlelea (Știința modernă și omismul și Mircea Bogdan, (Avram Iancu în drama lui Lucian Blaga).

„SUPERFICIALITATEA

s'a caracterizat totdeauna prin emfază. Spiritul simplist caută să-și astupe prăpastia dintre viața sa de exhibiție și profunzimea realității cu o înfinită gamă de jeongierii care să a ochiul sau mintea celui ce o urmărește. Critic și astfel să simuleze omogenitatea, nivelul comun între sine și mediul ambiant. Cine nu face altceva, face eseu. Genul eseuului caracterizează fenomenele inferioare ale culturii în reprezentanții lui sunt cam la epoca tenetelor înaltea rudelor bogate. Și pentru că acest gen inferior de creație caută să prindă rădăcini în grădina cultivatorilor de intelect și opinie, rîndurile de față vor să fie un semn, un strigăt către toți cei ce plivesc cu critica lor oborul nostru de metaforă și gând inapurt. Nu e obligat să „eseze”. Dacă al ceva în cap spune-ți mai întâi în gînd. Dacă urezi totuși să ai auditori, du-te între vâlece ca pe vremuri colegul Demostene; strigă cu piștricele sub limbă toate subtilele-și păreri, ascultă acoul și dacă n'ai nimic să-i obiectezi, scrie”. Și așa mai departe. D. Gh. Noveanu iscolind, în „Bucovina Literară” (9 Mai 1943) eseu(d) de pe pagina întâia „Simulare și dibuit sau tema din care am citat fragmentele de mai sus i-a dat gata pe toți eseștii lumii dela Montaigne și până la Jose Ortega y Gasset.

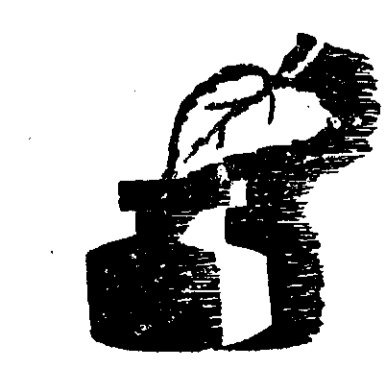
DIN ACELAȘ

număr al Bucovinei Literare s'îflăm că la Cernăuți s'a înfîințat „Cercul Bucovinei Literare”, — pentru a da mișcării literare românești din Bucovina un sens mai adănc și mai apropiat de marile trăiri lirice, o unitate de zădărire și de orientare mai sigură în perspectivele creației artistice și o participare mai largă la fălcuirea problemelor spirituale în genere.”

ZILELE ACESTEA

a apărut în editura „Publiccom” un nou roman al d-lui Mircea Streinu, intitulat „Soarele răsare noaptea”. Prezentată în conținut tehnice sau, cartea aceasta e o biruință nu numai a autorului, ci și a editurii. Dealțul, în curînd aceeași editură va lansa o serie de cărți, care vor fi tot atâtea surprize. Prima dintre ele va fi romanul „Homer”, al apreciatului romancier N. Ottescu. Dar despre editura „Publiccom” vom scrie încă — și mai pe larg, nu peste multă vreme.

V. JELERU

Cale ce mergi spre adevăr

Voi scrie pe stindardele mele, pace. Spiritelor ce cuvântă în întinerie, pace. Pașilor rătăciți în adăncimi, pace. Pentru buca noastră viață ce ne duce la moarte. Pentru cei ce plâng așteptând dimineața, (Frunți binecuvîntate cu lacrimi) Umbrim pulberea cu îndoielile noastre, Trestii umilitate ale vîntului, Crezând în mîntuirea din noi, În arătărilor ingerului și cununile veșnice.

Cale ce mergi spre adevăr, mîndric A cerului, primește-ne până la Emaus. Iată colbul pe pic.oarele ostentite. E încă lumină și aur și minunea Ne fulgeră fața. Ucenicii Te 'ntreabă: — Doamne, ești încă aurora și viață, Carne a îndurării sau stînsă stihie A frunților îngrijate, fălăind în noaptea din noi? Ești chip și glas, arătând veselia Sau durere ce ne legeni pesu durerile Tale?

Iată ne-ai lăsat pâinea, lumina și pulberea Azimă caldă și îndiere a grăului. Cale ce mergi spre adevăr Când te vei întoarce din Ceruri?

IULIAN VESPER

Miniatură

Noaptele noastre, imense, albastre Ne-au venit, prin ferestre, în glastre Și-au rămas, printru noi, printru spini, Cum rămân neștute viori în lumini.

Noaptele noastre, imense, albastre Au prins rădăcini în glastre Și-au rămas, să aștepte cu noi, până mâine, Uscate ca floarea de grâu dintr'o pâine..

Peste apele visului, cine Aruncă un pod de suspine? Ubito, înlînde-le mîna Să treacă și ele și luna..

MATEI ALEXANDRESCU

Spirit vatah

Viață închin Omului Om, Alb ca un crin, Bun ca un pom.

Gîndul înalt Freamătă'n crîng. Marelui salt, Păine, mă frîng.

Dărui oricui Zare se vrea, Chiot țehui — Inima mea.

Noului vis Suflet sfărîm, Cîntec deschis Altui țărîm.

Serășnet scit Scapărăt'n veac? Uite'n venit Cusmă de dac!

Dărui cruciați În aurori — Numai Carpați Biruitori.

Care Alah? Ce Luminar? Spirit Valah Fără hotar..

LEONIDA SECRETEANU

NOTE ROMANEȘTI

CE INSEAMNĂ SĂ FII POET?

Punînd această întrebare în numărul trecut al revistei și învîndu-se câteva nedumeriri, înținem să ne ducem la capăt considerațiilor.
Ne raportăm la acelaș mare poet al inamului Patmos. Hölderlin are un poem intitulat „Dichterberuf”. Cuvîntul nu poate fi tradus pur și simplu prin Cîntecarea sau Profesunea sau Menirea poetului Dichterberuf în înțelesul lui Hölderlin e una și alta și a treia și toate trei laolaltă. Poemul Dichterberuf are două versiuni. Prima de numai două strofe, a doua de șasesprezece.
„Malurile Gangeului au auzit triumful zeului bucuriei, când, atotul cercurilor, veni, dela Indus, tîmărul Bachus trezind din soma, cu vinul sfînt, popoarele O, treziri-le, poezi!, treziri-le d n așpire pe ele care mai dorm acum. dați-ne legile, dați-ne viața, biruiți, eroilor! Numai voi aveți dreptul biruinței, ca Bachus”. Acestea sunt strofele versiunii dintîi a poemului. Versiunea a doua păstrează neschimbată strofa întâia și modifică astfel pe a doua: „Și tu, inger ai zilei, nu le trezești pe ele care mai dorm și acuma? Dă-ne lege, dă-ne viață, învinge mlaestrec, căci numai tu ai, asemenea lui Bachus, dreptul izbăvirii”. Urmează, în restul de patrușprezece strofe, desvoltarea ideii cuprinsă până aici. Textul hölderlinian este extrem de dificil, — în traducerea noastră deodrept ca gradare, nuanțare și complicare a celor spuse, încercarea de tălmăcire pe care ne încumetăm s'o înfățișăm cetitorului român nu sugerează nici pe sferă frumuseții și adevărului cuprins în original: „Nu precum este, de altfel, de datoria și grija omului în casă și sub cerul deschis când bărbatul, mai nobil decât săbă-tăciunea, se apără și se hrănește! Căci de altceva-i vorba, (de ceeace) este încredințat spre griji și slujbă poetilor! Supremul, el e (aceia) căruia îl suntem mențiți pentru ca, pururi din nou cîntat, să-l audă mai de aproape pieptul împrietinit (cu el). „Ne oprim aici.”

După Hölderlin, menirea poetului este să-l slujească, prin cîntec, pe supremul pîrînte al lumilor. Iată felul. După Hölderlin însă cîntecul e „sfîntenie” și „drept dumnezeesc al sufletului”. Iată calea către țel și iată adevărul.
A fi poet nu înseamnă numai decăt a fi convins că ești poet sau a-ți scrie stihurile din orice pornire laintică, din ambiție, din egoism, din spirit de imitație, din neputința de a depăși a-cel cîmăt psihic püberil în cuprinsul căruia suntem cu toții ceeace numai puțin prețind a avea dreptul să fie. „A fi poet” poate înseamna și altceva decăt sno-

NOTE ROMANEȘTI

bism, goană după micile „marți avânturi” sau marile „mici cuceriri”, altceva decăt febrilă întrecere cu versul care nu vine de năclăeri, nu merge nicăieri, nu măturăște nimic și nu tînuștește nimic, — nu țeară și nu deslegeaște nimic.
A fi poet nu înseamnă încunțuritate și tic, nici zămbet de superioritate sau totală rea voință și încăpățînat refuz de a încerca măcar odată și cu întreaga lepădare de sine, bucuriile neprihănite pe care îi le dă numai clipa de slujbă a divinității din sufletul tău, clipa de slujbă a versului tău, clipa de slujbă a lui Dumnezeu și plîmbe în acelaș timp: slujire a divinității supreme și plîmbe a propriului tău destin.
Căți însă suntem poezi în în-

NOTE ITALIENE

SUB TITLUL DE „ARTA POPULARĂ ROMANEȘCĂ”

publicat în L'illustrazione Italiana (14 Februarie a. c.) un mic dar interesant articol Vincenzo Costantini, inspirat de mostra de Artă Populară românească dela Veneția; sunt intercalate în cuprinsul articolului și numeroase reproduceri, reprezentînd diferite costume, tipuri de locuințe și ceramică.
Fără a fi pătruns pe de-ntregul spiritul artei populare românești — lucru aproape imposibil pentru un străin — Vincenzo Costantini înțelege și apreciază frumuseți care scapă în mod obișnuit vizitatorilor expozitoriilor de artă populară străină.

Întoarcerea din Brazilia a lui Giuseppe Ungaretti, pe care o anunțasem în cursul unor trecutote note odată cu numirea sa ca profesor la Universitatea din Roma, i-a adus și titlul de „Academico d'Italia”, în locul rămas vacant prin moartea lui Paolo Emilio Pavolini.

„La Reale Commissione Vinciana” de sub presidenția lui Giovanni Gentile a dat la învînt recent Codicele B și desenele geografice, din manuscrisele lui Leonardo da Vinci.

Se știe că, sub auspiciile aceleiași Comisi ai apărut: Codicele Arundel 263. Foile care tipseu din Codicele Arundel privitoare la șorul păsărilor, cinci fascicule de desene, codicele Foerster și Codicele A.

țelesul acesta? Dară căți nu scriem, de-a-surda și de-a-ocaba, versuri la pură întâmplare, mirîndu-ne apoi, că sunt, totuși, inteligibile, la fel cum s'a mirat biblicul Balaam când a început să-i cuvînteze măgarul!
Iată de ce am poposit lînga profundele fântîni ale lui Hölderlin.

Numărul pe Aprilie ori al revistei EUROPÄISCHE LITERATUR e închinat, în întregime, popoarelor sud-est europene. Colaborează Bruno Brhm (Frühling im Osten), J. C. Hronsky-Bratislava (Die Tomceks), S. Melchinger (Der Ungar Zsigmond Moricz), G. Grabenhorst (Reise nach Kroatien) și M. Raschke (Zweigespräch im Osten).

România și Bulgaria sunt reprezentate prin traduceri în nemțește din Octavian Goga (La noi) și Eminescu (Noaptea bună) și T. Trojanoff (Schwerbeschwingung, Tod auf den Gefilden).

TRAIAN CHELARU

Cronica plastică

SALONUL OFICIAL

II

Este cert că nici un tablou la „Salonul Oficial” nu e indiferent. Prea puține sunt lipsite de interes. În genere s'au primit lucrările de merit, fie că sînt mici sau mari. Numărul femeilor care pictează e mereu în creștere, de aceea fără să fim părtinitori, vom semnală multe nume feminine, între care, câteva se ridică cu putere deasupra celorlalte.
Dar între toate, strălucește, prin tăria de creație și neasemuit har, o artistă. Prin materialul ales, (fermecător al inusului) a îmbogățit arta românească, servindu-se ca dintîi de mozaic. Cu aceste pietricele, adevărate nestemate, și prin aceasta cu atât mai greu de mînuit, pentru că înșelătoare, NORA STERIADI, a zămislit cu fantezie, cu frumos și cu un simț primiv admirabil înouid direct cu icoanale și covoarele noastre dela țară, adevărate fresce în mozaic. Lucrări de suflet întins, așa cum o cere această monumentală artă. Lucrări pe care strălăntă, în frunte cu cele două magnifice surori artistice Franța și Italia, le-a îmbrățișat și preamărit, mult mai mult decăt noi Românii, mai totdeauna preocupată de meschine intrigi, invidii și gelozii personale, adevărînd astfel proverbul bine cunoscut francez, „Nimeni nu este profet în țara sa!”

Infernul înfățișat la „Salonul Oficial” este o adevărată minune. Bine înțeles, îl poți privi mai ales în zi cu soare. Credem că se impune întrul totul, compoziție, culori, idee, realizare. Nora Steriadi l-a creiat după versuri compuse de d-sa. Humorul care se desprinde din acest Belzebuz cocolaș deasupra flăcărilor, cum și grupele adunate în mînunchi, ale păcătoșilor goi, ca în vechile noastre fresce de biserică, este într'adevăr inenărabil. Calitatea de grotesc nu poate fi găsită decăt în prințul humorului românesc — fie chiar de domeniul literar — ION LUCA CARAGIALE.

NORA STERIADI este o autodidactă, care a avut fericita idee de a întrebunța pentru a se exprima, mozaicul, găsind într'ansul cel mai adecvat material pentru canalizarea izvorului nesecat al talentului său decorativ. Ucciele sale, broderii sale, sînt primele și exprimări. În pavilionul de Marsan la LUVRU, la Paris (deci primul artist plastic român, intrat în citadela artelor) și în muzeul manufacturii „Sevres”, vestită în lumea întreagă, lucrările NOREI STERIADI au fost primite și așezate la loc de onoare.
Pentru noi e o fală, suntem cu adevărat mîndri de ea. De curînd, ne-a fost dat să vedem un portret în mozaic al doamnei BILIANU. Dramat'smul, sobrietatea, măreția care se desprindeau din aceste pietricele puse laolaltă cu știință și economie de mijloace, ne-au arătat o coardă nouă a NOREI STERIADI o

WANDA SACHELARIE în spirit GHEORGHE PĂTRĂSCU, precum și frumoasa natură moartă a MARIANEI PĂTRĂSCU. O plăcută surpriză ne-a prilejuit d-na TACIAN BALUDIMA cu tabloul de isartă al său, în care vedem precizate bunetele intenții pe care le are. Cu al ELENEI VANU relevăm pentru prima oară înfățișarea numelui ELENEI DIMITRIU, al cărei peisaj viguros și cu proaspete culori pictat, ne-a atras atenția. De remarcat este și JENITA CHIOGA, cu două peisaje. Această dăruită colegă ne-ar putea da excelente lucrări, dacă ar voi să-și piardă ceva mai mult timp cu pictura, organizându-și mijloacele de exprimare cu mai multă asprime, surmalnă și micul, dar bine clădit interior al LUCREȚIEI MIHAIL-SILION, pictat într'o lumină verzie bine văzută, intimă și delicată. Natura moartă de mari dimensiuni, a OTILIEI NICHEFOR-GRIGORESCU cu toate calitățile sale de pastă și de culori, ne-a mulțumit mai puțin, ca aceea, din anul trecut, întrucît vedem accentuată o anumită nehotărîre, o gamă prea sumbră, fără diferențieri.

Noti prețurii mult pe d-na NICHEFOR, de ce se oprește numai la veghicele naturi moarte, de ce nu caută un subiect nou, care i-ar împrespăta viziunea? Nu ne îndomim că frumoasa, luminoasă și fin colorată Mangalia ar aduce-o la acel punct de reușită p., care i-l dorim. Acolo domnia sa își caută actualmente subiectele.
Ca încheiere vom vorbi de MERICA RĂMNICEANU și de RODICA MANIU. NORA STERIADI și MERICA RĂMNICEANU sînt astăzi amîndouă în posesia meștesugului lor, ceeace so întîlnesc în la alte concretăne plastice și uneia și alteia li s'ar conveni amînușite studii.

MERICA RĂMNICEANU este astăzi după cît am studiat și văzut singura exponentă și perfect cunoscătoare a tehnicei numită „frescă”, adică pictarea cu culori de apă (praf colorat mestecat cu apă) PE PERETE UD. Orice altă tehnică, cu aceeași denumire, pe cît ne-a fost dat să vedem până acum nu corespunde cu ceeace se numește frescă. Se știe că tehnica frescei este cea mai solidă exprimare plastică. Cele 3 lucrări înfățișate la salon, nu dau decăt o imperfectă idee a posibilităților MERICAI RĂMNICEANU, care este o desenaătoare și o cunoscătoare a „stîlului” și a compoziției, dărz și adăncă. Preferăm fructiera cu cele 3 pere pe masă, mirîndu-ne că nu acest tablou, a fost ales de juriu. Subiecțele religioase sînt coarda potrivită a D-NEI RĂMNICEANU a căruia viață interioară se exprimă în ele cu toată puterea și ardoarea sa.
În lubeșta pictură de RODICA MANIU găsim acea sintetizare și prospețime rece, la care tînde domnia sa dela un timp o prospețime care pare o descărnare din cele pămîntesti, odihnitoare și calmă pentru ochii noștri oboșii.

Începînd cu NORA STERIADI și încheind cu MERICA RĂMNICEANU și RODICA MANIU, am arătat cele 3 personalități feminine dominante ale salonului.

MERICA RĂMNICEANU Natură moartă cu vase

LUICIA DEM. BALACESCU

CONSTANȚA TUDOR

Pictorul ȘTEFAN DIMITRESCU

Cu prilejul celei de a zecea aniversări a morții sale

Peisaj

Moschee la Mangalia

Desen

Autoportret

Straniu destin a regizat sfârșitul vieții lui Ștefan Dimitrescu: moartea i-a venit pictorului prin palma mâinii drepte, pe unde i se strecuraseră în inimă toate marile bucurii ale muncii artistice, o viață întreagă. Izbind în meșter când i-a fost să-l doboare, soarta a vroit parca să-și justifice sancțiunea, arătând răspicat tuturor, că vinovăția artistului, de-a fi năzuit să imite, pictând, opera lui Dumnezeeu, trebuie ispășită prin pedepsirea, întâi și întâi, a unei care-care prilejuit picatul. Asupra dreptei lui Ștefan Dimitrescu, s'a abătut exact acum 10 ani, urgia care, câteva decenii înainte, căzuse peste amândouă mâinile marelui Luchian. Dar pe când nefericitul poet al corolelor limpede luminoase, Luchian, a supraviețuit morții mărilor sale, Ștefan Dimitrescu s'a prăbușit, fulgerat parca în însuși principii existenței lui. Interpetura unei aschii de lemn a fost deajuns ca să aducă aminte mâinii ce cutezase transfigurări, ca transfigurările nu-s permise uneltelor de lut omenești.

La 7 Mai 1933, Ștefan Dimitrescu s'a înfăgurat în ultima lui pânză: giulgiul.

O VIAȚA DE SBUCIUM

N'avem nici un motiv să credem că în cei 47 de ani trăiți, va fi avut, afară de pictură, prea multe bucurii. Povestea vieții lui, așa schematică, exterioră, cum poate fi redată în câteva biete cuvinte — și ce ne încăpătoare-s cuvintele, chiar pentru lucruri mai simple decât o viață! — ne lasă să ghicim tocmai contrariul.

Orfan din anul nașterii (1886), Ștefan Dimitrescu a avut copilăria și adolescența băteilor lipsiți de sprijinul patern. Prezența pe lângă mama sa, a bătrânului bunice orb, — în infirmitatea căruia unora li s'a putut părea că află un antecedent hereditar, al îndurării sale spre una din arte vizuale, și, dar și al răului de care pictorul a suferit — nu i-a putut, desigur, oferi niciun sentiment de protecție virilă. Cel mult dacă, alături de orb, copilul va fi învățat să vadă mai bine și mai altfel cealaltă față, nevăzută, a obiectelor.

Părăsirea orașului natal — Huși — ca să se înscrie la Școala de Arte Frumoase din Iași, în 1906, a fost un pas greu pentru tânărul acesta sărac. Nevoit să-și câștige viața în orice chip, Ștefan Dimitrescu, se spunea, și-a utilizat colălal talent, pentru muzică, cântând în localurile de noapte ieșene, alături de câte un taraf de autentici lăutari Pașunea pentru violoncel i-a rămas toată viața, certificând adevărul psihologic al „vioarei lui Ingres”.

Bursier, în generoasa epocă a burselor de 5 (cinci) lei pe lună, Ștefan Dimitrescu obține, în 1908, diploma Școlii de Arte Frumoase din Iași, ceace-i dă dreptul să se înscrie, cu o atât mai justificată îngrijorare, încotro să-și afle un rost. Soluția aleasă vremelnice fu aceea a cutereării Moldovei, câțiva ani în șir, în căutarea de lucru la vreo biserică de zugrăvit. Așa pictează el bisericile dela Agăș și Asău, ultima neterminată, pe Valea Trotușului, și catapetezama dela Gheorghita, într'un stil foarte apropiat de școala lui Tăttărăscu: academism italian, trecut prin eclecticismul rusesc, fără nici o pretenție, bineînțeles, de sinteză originală. La descoperirea valorii stilului decorativ avea să ajungă mult mai târziu, în preajma războiului, când, după propria-i mărturisire, pictând biserică din Netezești-Ilof, împreună cu bunul său prieten și camarad de școală Tonița, a avut revelația schemei bizantine.

Oricât de prost va fi fost plătit pe vremea aceea, Ștefan Dimitrescu a reușit să-și înghebeze o modestă sumă cu care să-și împlinească visul de-a pleca să studieze la Paris, odată ce la examenul ce se ținea în 1911, pentru o bursă în Franța, lui Ștefan Dimitrescu îi fusese preferat un tânăr care mai târziu a devenit pictorul D. Stoica.

EPOCA PARIZIANA

Care vor fi fost reacțiile tânărului pictor în capitala artei, nu se poate ști cu precizie. Se pare că, intrat la Academia de la Chcumière, din Montparnasse, Ștefan Dimitrescu, împreună cu alți vreo 10 studenți, au cerut să li se permită a lucra fără profesor, beneficiind doar de modelele și de confortul școlii. Groaza de manucio, tipărite pe hârtie sau în creiere didactice, a fost trăsătură constantă a pictorului nostru, care s'a ferit întotdeauna să învețe „arta de-a face tablouri”, preferând, dimpotrivă, prin perfecționarea continuă a puteii de a vedea și de-a reda, aria de-a „face experiențe”. Mai târziu, fiind în stare să lucreze în atelierul lui propriu în Montmartre, Ștefan Dimitrescu s'a simțit atras de impresionism. Monet

filtrat prin Seurat și succesiunea lui, i-au fost una din experiențele cele mai atractive, de care și în Italia, mai târziu, și-a adus aminte, în fața desfășurii coloristică și țărâmurilor Adriaticei.

Tot din epoca pariziană a pictorului sunt pânzele sale, foarte apropiate de Toulouse-Lautrec, cu teme mai mult sau mai puțin „sociale”; lozile estompând în umbra droaperilor privilegiate mondenele, cofenele cu cîeșii postiji și transparențe de oglinzi, străzi monmartreze în care mîdnele adolescențe grăbesc pasul urmările de teacărea cu burtă, cheile și rictus de salir, a câte unui vânător crepuscular, în stările ecouri diverse ale unei vieți interioare traduse în fuziuni pasionate de pensulă, foarte personale, oricât temele și concepția întregurilor ar fi fost împrumutate curentului general. Instanțanșul, nedefinitul, și peisajul iminent acțiunilor comune ale cîtădunului grăbit, nu convin însă structurii pictorului român, plămădit dintr'un material mai puțin labil decât al sufletului parizian, și inclinat mai curând spre contemplarea sobră a atitudinilor umane trănicioare, expresie a unei nostalții cont-nui după marea simplitate primivă a omului necontrafăcut de civilizația dsolvantă.

„INTOARCERE LA MATCA”

Dovada că Ștefan Dimitrescu este o natură cu mult mai „dintr'o bucată”, mult mai românește „întregă”, stă faptul că, după doi ani, în 1913, chemat în țară de evenimentele balcanice pentru a se pune la dispoziția autorităților militare, vizuirea i s'a modificat, odată ieșit din mediul Parisului, cu repeziune, evoluând spre un stil mai linear, spre o simplificare cu neputință de realizat altfel decât prin sintezi largi de planuri și volume, întrucîtva prefigurare de schematicismul geometric al stilizărilor artei decorative țărănești.

Mobilizat, prin grija Reginei Maria, împreună cu alți artiști, la Marele Cartier General, Ștefan Dimitrescu trăiește drama războiului, ca artist; rezervarele emotivității sale pur umane nu se pot însă plumbi ermetice. Departe de grandilocvența convențională și de pathosul pseudo-eroic al unei su-

perficiale arte ad-hoc, lucrările de războiu ale lui Ștefan Dimitrescu cunosc o intensitate dramatică neobișnuită, exprimată în tensiunea supra-umană a sentimentelor personajilor reprezentate, al căror calm aparent spune despre durerea resimțită de Români în fața morții, cu mult mai mult decât ar putea spune oricare manifestare externă, orice pantomimă retorică. „Morții dela Cașin”, lucrarea cea mai importantă din această epocă a pictorului, și prima în care-l identificăm total, (astăzi la Muzeul Militar), — reprezintă pentru pictor, neașteptata revelare a autenticității sale. Episodul tragic al unui cămin țărănesc distrus de bombe, în fața ruinelor căruia, sub un baldachin improvizat din pari și scoarțe românești, câteva femei veghează înlemnite cadavrele alinate ale celor uciși, este tradus într'o gamă sumbră, în care atmosfera morții este vizibilă, iaolaltă cu sentimentul opresiunii fatale și cu resemnarea inevitabilului. Remarcabilă și prin calitățile ei de strictă compoziție — ordonare a sectoarelor colorate și a liniilor, între ele, în plan, — „Morții dela Cașin”, rămâne una din marile realizări ale pictorului moldovean.

DEFINIREA STILULUI

Caracterile picturii sale sunt de aci înainte, precizate: preferință pentru valorile liniare, cel mult plastice, nicidecum picturale; pentru formă, în detrimentul culorilor, atmosferei și luminei. Impresionismul a fost pentru Ștefan Dimitrescu numai un punct de plecare, o trambulină care a prilejuit saltul, întors împotriva-i. Nimic din fuziunea, în pata de culoare, a formei obiectului, cu lumina și atmosfera, ca în estetica impresionistă. Conturile bine precizate, definitorii, delimitative, identificatoare, țin masa obiectului ca într'o colivie, vrăjită să nu se mai poată deschide. Lumina subliniază volumul, nu-l pulverizează, nici nu-l topește. Mediile fizice sunt perfect delimitate și den-

de ION FRUNZETTI

sitățile se pot simți, cu valorile lor tactile deosebite. Pictura acestui pionier al artei românești, este construcție, nu impresie. Pictorul e un făurar asemeni arhitectului, nu un fotograf cu retina sensibilă. Triând, selecționând, eliminând, pictorul face o operație asemănătoare ca a oricărui meșteșugar, care-și prepară materialul înainte de a „făuri”. Rostul picturii nu mai e, ca în estetica impresionistă, surprinderea — printr'o secțiune instantanee în planul senzației — a fragmentului de proces cognitiv, determinat de viziune (în sensul strict optic).

SPIRITUL LUI TOSCAN

Pictura își descoperă rosturi mai complexe, abdicând dela „excesul de onoare și nedemnitățile” de a liza, înainte să se lepede, chipa cea repede. Ea redevine cosa mentale, ca în concepția maeștrilor toșcani din quattrocento, — ale căror opere văzute de Ștefan Dimitrescu în original, abia prin 1921 în Italia, el a mărturisit până la sfârșitul vieții că le iubește. — revenindându-se, oarecum, spiritul dela dânsii.

Afinități dintre prîmivii quattrocentisti toșcani Piero della Francesca și Paolo Uccello de pildă, (pe care Ștefan Dimitrescu îi pomeneste într'un interviu), și pictorul moldovean, care tălcuiri mai adânci decât pura întâmplare. Intre spiritul toșcan și spiritul moldovenesc, nu suntem noi cei dinți în a găsi similitudinii, cu atât mai mult cu cât apropierea se pot face și în ceace privește rolul acestor două entități regionale, în cadrul respectiv al culturilor lor. Toșcana înseamnă claritate, precizie, conceptualism, preponderanța intelectualului — cartezianism în mare parte. — și spiritul moldovenesc tocmai prin valorile acestea și a însușit hegemonia în cultura românească. Preferința pentru valorile lineare ale picturii, Ștefan Dimitrescu nu și-a format-o în Italia, ci — descoperindu-și-o chiar înainte de voiajul la Florența, — s'ar putea susține că-i era înăscută.

INTRE DESEN ȘI PICTURA

Nu trebuie înțeleasă fraza aceasta în sensul care ar reedita greșeala publicului, contemporan lui Ștefan Dimitrescu, și a critici-

lor lui; nu trebuie să-l socotim, cum s'a făcut neconștient, îndurerându-l, mai mult desenant, decât pictor. Acordându-i cu generozitate primul epitet, perfidia adversarilor sau incoștiența indiferențelor îi refuză pe al doilea, rîndind de moarte pe cel ce-și formulează estetica într'o singură frază:

„...culoarea, conține prin ea însăși și umbră și lumină și formă și modelaj. Acum merg spre culoare, nelăsând forma”. Cine ajunge la atare concluzie, după o viață de căutări, nu este numai desenant, sau numai pictor. El măturăsește o structură totală, armonică. Admirabilele sale desene, în creion, carbune, peniță sau laviu, în alb și negru sau alb și sepia, dovedesc o extraordinară capacitate de-a sugera culoarea. Miraculoasa flexibilitate a liniei, topită în căldura unor curbe unduioase trasate, vibrația ductului ei inegal, marcând deaslungul tractului sincopării muzicale, puterea de emotivitate inclusă în urma pensulei sau a peniței, atât de direct comunicabilă, și de muzical, dovedesc stilul perfect pictural al desenelor lui Ștefan Dimitrescu. Și, curios, Ștefan Dimitrescu n'a reușit să fie pictural decât în desen. Foarte rar în uieurile sale descoperim aduzimii la alte valori decât cele plastice: existența obiectivă a lumii concrete era pentru Ștefan Dimitrescu un fapt care nu se pune la îndoială, cu niciun chip, și imuabilitatea limitelor formale ale obiectului real, dădea picturii sale, oricât de armonios colorate, un caracter stilistic net plastic, sculptural. Și e știut, stilul plastic corespunde în artă concepției realismului obiectiv din filosofia cunoașterii.

CONFORMITATEA CU SPIRITUL ADANC FOLKLORIC

Se întâmplă în cazul acestui pictor, pictor când e desenant și desenant când e pictor, un proces asemănător celui care determină pe artistul popular să tragă cu desinvoltură de zugrav înveterat, curbele line ale caligramelor oalelor smălțuite, după simpla sa voluptate musculară, rămânând în schimb timid când e vorba să reproducă un contur real, pentru dominarea căruia curge la scheme geometrice. Ceva din unghiularitatea artei noastre populare dănuie în marile compoziții ale lui Ștefan Dimitrescu: „Cina țărănească”, „Femeile torcând”, „Stâlpii bisericicii”, „Maternitatea”, oare remarcabile, cu atât mai vărtos cu cât nu prin temele lor, ci prin modul de expresie ele sunt „artă românească”; — poate întâia dată se întâlnește preocuparea de temă românească, cu un mod românesc de expresie: Grigorescu deși român prin viziune și teme, era foarte francez în tehnică.

Ca și Tonița și Șirato, tovarășii săi de artă, cu care împreună, adăugându-se și sculptorul Han, au întemeiat „Grupul celor patru”, expunând anual în București, (ultima expoziție a avut loc în 1933, puțin înainte de moartea lui), Dimitrescu, a încercat să-și definească stilul personal, imbinând căutarea unui limbaj artistic de circulație universală, cu nevoia de a exprima cât mai profund românește: Acuzația superficială de „etnografism” și „țărănism” ce i s'a adus, mai cu seamă pe vremea când, ca profesor apoi ca rector al Academiei de Arte Frumoase din Iași, a stărnit multe rivalități, nu este întemeiată. Artă lui Dimitrescu este românească prin corespondențele sale adânci cu spiritul folkloric și nicidecum prin subiectele tratate. Iar nivelul ridicat al limbajului său artistic, accesibil cunoșcătorilor din Occident, a făcut ca operele sale să fie gustate la toate expozițiile din străinătate, la care România a participat: Paris, Filadelfia, Haga, Milano, sau Biennalele din Venezia.

Corespunzând cerințelor constructiviste ale noii arte europene, impregnate de un realism sănătos și ținzând către linearitatea maestrosă a monumentalului, pictura lui Ștefan Dimitrescu este azi mai actuală decât oricând.

Expoziția retrospectivă pe care-o așteptăm cu prilejul celei de a zecea aniversări a morții sale, va fi, desigur, tot atât de bine primită de străinii deveniți astfel conștienți de posibilitățile unei viitoare „picturi majore” românești, cu punctul de plecare în lecția picturii lui Ștefan Dimitrescu, în special, și a „Grupului celor patru”, în general, pe cât de utilă le va fi pictorilor tineri români, cărora conștiința precedentului acestuia strălucit le va ușura drumul spre realizările mult așteptate.

Piață din Mangalia

Giant din Mangalia

PRIMA VARA

Imbrobodești câmpia cu manta verdeții
Scăldând-o'n stropi de rouă ce'n faptul dimineții
Par mil de diamante ce sub scilpiri din soare
Iși scutură lumina ca stele căzătoare.

Din mustul cald și proaspăt răsar iar micșunele
Și de sub cer albastru săgeți de rândunele
Ne spîntecă văzduhul, iar înflorite ramuri
Se leagănă'n ferestre și ritmic bat în geamuri.

O viață nouă 'ncepe și-și deapănă fuiorul
Și simți cum joacă'n aer și cântecul și dorul
Pe nevăzute aripi sau pe-adieri de vânt
Ce se 'mpletesc în slavă cu-al ciocărliei cânt.

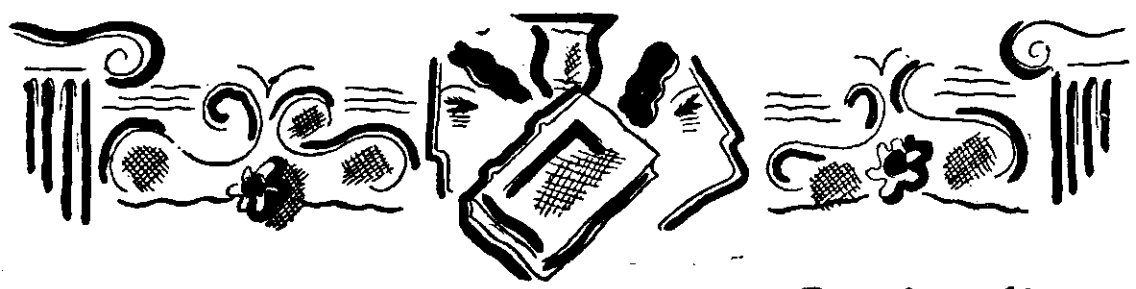
Și-acum ascultă, Doamne, dobind fără 'ncetare
Toți munții noștri, ape și susur de izvoare
Și-asterne alinarea... pe colț jerfrit de țară
Ca să ne-adie 'n inimi un vânt de Primăvară.

Privind mai sus pe boltă, se văd rotind cocorii;
Pe aripi largi deschise sosesc și vestitorii
Ce'n zarea depărtării nemângălate neamuri
Trimis la noi solle și-a lor cernite flămuri.

La stâna cea din vale răsună fluerașul,
Și dolna cea de jale o 'ngână ciohănașul,
Dar lacrimile grele într'una-l podidesc
Căci vestitorii lumii atâtea-l amintesc....!

El n'ar mai bate 'n strună cu trista lui poveste
Dar frământându-i dorul de-un plai... ce nu mai este
Ar vrea și s'ar prefacă în scrum și în țărână
Ca să-și ajungă frații pe aripi de furtună.

I. VIZIREANU

Cronica literară

D. Caracostea: Expresivitatea limbii române (Fundatia regală pentru literatură și artă, 1942) Emil Giurgiuca: Dincolo de pădure (Ibidem, 1943)

Mărturisim dintru început că nu ne-am gândit să discutăm, aci, extrem de valoroasa operă a d-lui profesor D. Caracostea. In afară de faptul că ne-am depășit competențele, ceie peste 400 de pagini de cercetare in domeniul limbii noastre, „considerată ca stil supra-individual și, in sensul acesta, ca modelator virtual al oscilării creației literare românești”, ar cere, pentru a le putea crea cum rezuma și prezenta critic unii cerc de cetitori nespecializați, o serie în-tregă de articole. Ori, nefiind nici specialiști și nici popula- tizatori, o atare trudă ne de- pășeste, iar a o încerca de dragul încercării ar fi încumetare. Lăsam deci condeolor chimate docta disecare și în- fătășare a problemelor ce ne-au copleșit dintîm cu totul alt punct de vedere decât s'ar fi așteptat, poate, însuși d-l profesor D. Caracostea autorul masivei și fecunde d-sale opere.

Noi suntem sau, mai bine zis, am vrea să fim literați și, in această modest exprimată calitate, răvnim la toate acele bunuri ale minții căte ne pot lumina și îmbogăți zilnicele strădămii. Suntem deci cu atât mai atenți la totul ce ne poate fi spre învățătură (— căci, in afară de fireasca dispoziție numită dotare sau talent mai e nevoie și de învă- țatură dacă țiii, in mod sincer, să prestezi ceva in sectorul de artă pe care te-ai hotărât să-l slujești! —) suntem așadar cu atăta mai atenți la tot ad- vărul ce ne poate fi de folos și spre învățătură, cu cât respectivul adevăr e cucerirea a unei minți angajate in studiul de mare icsușină și pregătire și studii garantate de multă ex- periență și muncă. Adevărul trebuie să aibe nevoie orice scriitor conștient și conștin- cios nu este însă numai de or- din sugetist. Scriitorul de raăd nu va fi condus numai de as- pectele problemelor pe care le pune și rezolvă, — nu-l vor interesa numai conținuturile paginilor sale ci și modulile de expresie pănă la care tre- buie să se ridice spre a le da, — acestor conținuturi, — for- ma cea mai adecuată, vibrația cea mai plină de viață. Pre- cum sculptorul sau pictorul lui nu-i poate fi indiferent ma- terialul plastic sau colorat in care își realizează viziunea și precum compozitorului nu-i poate fi indiferent instrumen- tul pentru care compune, tot așa nici scriitorul nu-și poate nesocoti instrumentul și ma- terialul frazeologic primordial in planul artei literare. Acest instrument și material este limba.

Lată de ce o carte care stu- diaza expresivitatea limbii românești ne interesează mai di- rect decât s'ar putea aștepta linguiști spre exemplu. Dacă însă mai subliniem ca d. profesor D. Caracostea se reieră și d-sa, și anume tot așa ce di- rect, la literatură, — intrucât prin colaborarea dintre ea și linguiști se deschide o nouă cale de cercetări, — interesul nostru capătă o întemeiere in p.us, căci, iată, ceace am sim- fit mai mult instintiv, ne e demonstrat a fi adevăr valabil duză toate regulile severe și stringente ale cercetării știin- țifice.

Desigur că ar fi absurd să-i pretinzăm scriitorului să a fi linguiști înainte de a da ac- tuare impulsului care-l face plasmuitor de vers, povestire sau dialog dramatic. In urma lecturii volumului publicat de d-l profesor D. Caracostea ii poți însă pretinde să nu mai considere drept un material oarecare, brut și neutru, ceace trebuie privit ca valoare evi- dentă, valoare fundamentală pe o filosofie proprie foarte evidentă și ea și valoarea av-ând rădăcini vii și adâncite/n etnic. Ii poți, cu alte cuvinte, pretinde poetului, prozatorului, scriitorului de pesse teatrale și chiar filosofului (!) să nu se îndepărteze dela spiritul și timbrurile graului cu ajuto- rul și in dimensiunile cărăia își plasmuiește opera de sim- țire și cugere. Din acest punct de vedere limba, consi- derată nu numai ca un sistem de categorii logice și gramati- cale ci și, in același timp, ca un sistem de vectori și polarități esteticește valabile și palpa- bile, — ca un sistem de este- tism, cum le numeste d-l pro- fesor D. Caracostea, — pre- zintă multiple vămi și margini pentru cei ce se mișcă mai cu îndrăzneală in cosmosul bine

structurat. Elucubațiile așă- ară cu care ne-am deprins, poate, in domeniul lirice, „su- pra realiste” de acu zece ani, se dovedesc a fi caduce și din alte motive decât cele pe care le aduceau denunțătorii invin- sului climat estetic. Aceste e- lucubrări se situau dincolo de sfera.e expresive ale limbii noastre. In această privință e semnificativ faptul că numai un restrâns cerc de „inițiați” plurilingui, adică numai o mică fracțiune de literați, cu- noscători de prea multe gra- iuri și scrisuri streine, dară necunoscători ai spiritului limbii românești, s'au putut entuziasma in fața unor pa- gini pe care bunul cetitor prins in mrejele numai ale limbii sale materne nu le pu- tea nici înțelege, nici simți, nici admite.

Reacțiunea declarată in urma acestor stări de fapte, deși insoțită și de alte fenomene, de ordin social și poli- tic, a fost deci normală. Ne- normal e, totuși, zelul excesiv pe care-l manifestă, dintre li- terați și publiciști, tocmai acei purtători de cuvânt care ar avea mai puțin de zis odată ce gândești la stilul lor inex- presiv sau la încăpăținarea pretins puristă de a grămădi cât mai mult „neoesim” acolo unde arheologia lexică aduce mai multă rădăcine decât cul- tivarea graului mediu, culti- varea limbii tuturor și de toate zilele, limbă pe care, in epoca sa spre exemplu, un E- minescu o mlaștise fără pre- cedent. Numai că Eminescu și-a cunoscut româneasca pănă in cele mai intime pulsății, pănă in cele mai transparente nuanțe ale expresivității. Deci ale expresivității!

Iată de ce cartea d-lui profes- or D. Caracostea poate fi citită de copiii pentru toți scriitorii noștri tineri. Studiind tipologia cuvintelor limbii române, lămurindu-le aspectele estetice și impropra- tiele lor geografice, insistând asupra trecerii cuvântului dela metaforă la simbol, asupra problemelor de versificație ro- mânească, asupra pozitivismu- lui și expresiei, asupra speci- cului românesc, relevând și re- vând fizionomia estetică a limbii sub raportul unei catego- rii pregnante (cea de închis- prelungit), adăncind câteva probleme de expresivitate ro- mânească, oprindu-se asupra dualităților sintactice și asupra neologismului și expresivității d-l profesor D. Caracostea de- schide un orizont nou profita- bil nu numai cercetătorilor linguiști ci, in aceeași măsură, necesar și scriitorilor.

După ce i-ai citit cartea, vezi limpede și just, și, după ce i-ai citit cartea îți dai fără în- tărziere seama de ce s'au perim- at anumite mode literare și de ce anumite încăpăținări fals puriste nu au nici măcar souza de a fi prejudecări. „Expresivitatea limbii ro- mâne”, marele studiu al d-lui profesor D. Caracostea, in afară de faptul că este prima încercare de acest fel, — prima nu la noi ci prima in genere, — e carte de reorientare. Dacă ne-am ferit să o discutăm din punct de vedere linguiștic, căci o astfel de discuție, repe- țată, ne-ar fi depășit resortul, accentuăm asupra incompensu- rabilii influențe pe care, sun- tem conșinși, o va avea asu- pra scriitorilor noștri.

Nu mai insistăm asupra cri- ticiei literare pe care d-l pro- fesor D. Caracostea o restaure-ază pe temelii cu desăvârșire altele, pe temelii înseși ale criticei literare privind și exa- minând opera poetică din punctul de vedere al organi- zării ei celor mai netrecă- toare formalmente.

Ut poesis verbum, își întitu- lează d-sa unul din capitolele cele mai importante și mai frumoase. Inversând cuvintele adăugăm, pentru toți scriitorii noștri tineri mai ales: Ut ver- bum poesis.

D. Emil Giurgiuca e poet suav și dur in același timp, — melodios ca un zvon de vio- line și bogat in tonuri crude ca tipătul de bucurie sau du-

zere al cimpoiilor. — limpe- de ca undele cele mai limpezi și tulbure, totodată, ca apele primăverii. Să ne explicăm. Poezia ardelenului Emil Giurgiuca trăiește, asemenea plantelor, in două medii: unul teluric, — in care-și înfinge bo- gatele rădăcini, — și altul aer- rian, — prin care-și înalță că- tre soare și lună și constelații dorul cel mai curat de a fi închinare și rugă înaintea Domnului.

In volumul de poeme înti- tulat Dincolo de pădure, (titlu- ne e de două ori scump, căci odată ne aduce aminte de Transilvania și odată ne sugere-ază existența, undeva de- parte, a unui rai pământesc accesibil doară cu visul), acea- stă dublă apartenență, htonică și meteorică, a liricii d-lui E- mil Giurgiuca e mai vizibilă ca orinde.

Poate din cauza împărțirii pe cel puțin două compart- mente distincte a materialului, in orice caz însă, — pentru cei ce inclină spre analize de or- din mai amănunțit, — din cau- za vecinătății in strofele acesti- urz din vibrații fruste, agres- te, compacte și prea bogate in culoare locală, alături de cu- vântul evasiv, sunet pur, nuan- țat sugestiv sau coresponden- țat cu toate acele emoții esteti- ce cari sunt și rămân inefa- bile. Același lucru îi simți și in versificație. Alături de por- tativele doliore de note ce- ti lovesc auzul cu accente și rit- muri răscolitoare, cântecul abia perceptibil și urcănd in slăvi ca fumul prin stihia u- nei împacate și totuși pline de melancolie după amieză autum- nale. Se înțelege că dintr-o atare bilateralitate rezultă pola- rizară și tensiuni ce ar putea fi interpretate ca fiind dinami- ce. Poezia d-lui Emil Giurgiu- ca nu este însă dinamică in sensul acesta. Ba, am putea spune că-i lipsește chiar dina- mismul interior impetus car- acteristic liricii ardene. Ci- tindu-l pe Emil Giurgiuca, ești captat de profunzidul lirism- ăld, iar aceasta pănă și in acea de tot actuală Cântare a durerii, (primul și marele ciclu din rândul celor patru cari alcătuiesc volumul Din- colo de pădure).

Această calitate a versului d-sale nu poate fi tălmăcită drept scădere ci dimpotrivă. Fiecare dintre noi dispunem de măsuri și feluri personale de a ne manifesta. Unii sun- tem zgomotoși, agitați, deschisi către lume și reactivi in mod aproape reflex; alții tăcuți, in- nșți, apliceți peste propriile noastre taine și părănd a primi fără gest de apărare loviturile venite din afară. Unii suntem ostentativi cu sentimentele, alții reținuți. D. Emil Giurgiu- ca face parte din categoria a doua de oameni. In sufletul d-sale bucuriile și intemperii, așteptările și dorurile vieții se adună, se adună, fără grabă și prin timp îndelungat și devin vers durabil. Versul d-lui Emil Giurgiuca e durabil. Ii poți ceti azi, Ii poți ceti mâine, Ii vei ceti peste zece-douăzeci de ani și-ți va lăsa aceeași bună impresie de simțire adâncă și lucru temeinic.

Azi când aflăția și așa pe necugetate imprumutat scheme și teme cari nu li se potrivesc și fac paradă din poeme vala- bile. Unii in raport direct cu evenimentele, urașe desigur și covârșitoare ale vremii, poetul volumului Dincolo de pădure se apropie de ele fără poză, fără afectare, fără scop strein celor ce, din toate timpurile au fost nemărginile dară și îngrădirile poeziei, — căci a fi poet înseamnă a oficia la altare, altare îngrădite profa- nărilor și desmărginite in su- s.

Abordând, in Cântarea Du- rerii, jalea, actualmente, cea mai mare a neamului nostru, ardelenul Emil Giurgiuca se ferește de toate acele retorice- me câte pun in pericol poezia și, in toate cazurile, scad din frumusețile ei. D-sa face deo- sebire limpede între cântec și acțiune. Plănsul pe care-l plâng e firesc, dară viril, dureros dară reținut. E un plâns ținere de mînte și nici- decum boet de venică despăr- țire. Plâns de confruntare cu dreptatea și dreptulul tala, de confruntare cu însăși con- știința ta și a tuturor celor ce simți și cred ca și tine. De a- ceea nu poetul plâng și nici frații răstăuți din trunchiul vânos și etern al țării, ci co- drii și colinele, cerul și apele

care văd și simt durerea cu în- dărijire suferită de acești frați. Ardelenii iubesc și cultivă, in poezie, genul forte al in- demnurilor categorice și al marsurilor revoluționare. An- dree Mureșanu, Octavian Goga, Aron Cotrus, iară dintre tineri o întreagă falangă de tribuni ai cântecului chiot de răzbu- nare, sau, mai just, ai cântecului chiot de faptuire a dreptății, sunt pilde clare in această pri- vință. Emil Giurgiuca nu-și strigă revolta. El o cântă cu a- devărat. E mai poet decât tra- ducătorii in vers ai teribilului al lui dășmanii, „no haida ha!” al lui Lucian. Emil Giurgiuca ajunge, după o zbuciumată pe- regrinare in gând dealungul plaiurilor părăsute, la un Crez și la o Rugăciune. D-sa își des- chide sufletul într-o cântare cum de mult n'a mai auzit-o urechea noastră.

„Cântații-mi, plaiuri line, in zumzet de albine. S'aud prin codri tineri, ca'n zilele regine. Cum cură de curată in tână- grai de vede Fântâna de pă- dure, izvoarele de munte, Rodind in cale dreptă dămbrați din bradul mire. Pe albiu lungi de răuri in rugă și iubire... Cu-, prinde cu privirea această dă- bă țară: Un suflet zece'n toate arzând ca o comoră. Când tot ce-ai dat fu aur, el mai avzăr- lu cu tină. Pe fața ta curată o, Patrie lumină. Ci iată vesti- torii înfricoșatei ore Aprind pe vârf de săbii străbunele auro- re, scăpând din lanțuri ziua, trezind din moarte gândul. S'înțească-se al lor nume: vor mântui pământul!”

Cenușa „cântecelor noi”

Sunt doi ani de-atunci. Intr- un Mai, ceva mai luminos decât acesta, am pornit singur in a- ceste pagini, intru căutarea poe- ților. Și in răstimpul acesta, destui au fost cei ce au bătut cu degetul la ușa noastră, ce- rînd un loc, cum destui au fost și cei ce au scos limba la noi, după ce le dădusem tot ceea ce aveam: înțelegere, lumină, o- menie, ținerete. „Cântecete noi” deveniseră ceva mai mult decât bunul unui om sau al unei reviste, pentru că în ele vibra inima jună a țării.

Cei ce au pornit cu noi, cei ce ni s'au alăturat, s'au risipit acum pretutindeni. Din ce in ce mai rar scărție ușa, iar cenu- șa din vatră s'a răcit de tot. Nu ne vom întreba nici o clipă unde sunt poezii de eri, pentru că îi vedem și-i auzim pe aiurea, cu alte vocații, mai puțin lirice... Dece să n'o spunem? Un june, Caraion de pildă, care ne tri- metea provinciale mesagii de amor, de admirație și devota- ment, (când oare i le-am ce- rut?) alături de bune poezii și de proaste „studii”, (dintre care unul de 11 pagini cu purici îi stă încă la dispoziție la redac- ție) ne impresă acum cu un problematic noroi. Murdără meserie! Un alt gladiator, tot colaborator, „fost” și el, nu scapă nici un prilej să facă mușchi la copită, lovind. Al treilea nu ne dă ziua bună pe uliță, iar al patrulea născocoște inițial sub care ne poate in- jura mai liber și neștut. Au venit și s'au dus. Localul nostru desigur că n'a fost alături de ei, și e mai bine că o știm după doi ani, decât după zece.

Blazați, găunoși, lași, plini de venin, au fost mulți. Cei curajii au venit să ne strângă mâna și

să ne dea binețe. Mai puțini, e drept. Le mulțumim tuturor, triști, cu o experiență in plus. Dacă sbuciumul nostru pur și desinteresat, in slujba poeziei și-a țineretii va fi însemnat cât de puțin, o vor putea spune alți, mai târziu, de azi încolo.

Pentru că trebuie s'o spunem cu tristețe, cu tristețea omului care-și ucide visele cele mai scumpe, că de acum încolo „Cântecete noi” au fost. Noi nu ne mai batem și nici nu ne ba- tem. Nu ingenunchiem, și nu părăsim lupta. Cu armele in cui, așteptăm o altă ținerete, căreia să nui răspundă mairăde de li- rică mahala și lângă care cei de eri să fie și cei de mâine. Tram- bulină n'um fost și nici nu vom fi vreodată.

Deaceea, tocmai acum, când ar fi trebuit să aniversăm doi ani, ne sum din nou pe puntea pe care am plecat. Singuri a- tunci și singuri acum. Eri am dat la lumină aceste „cântece noi” — azi însă le facem hara- kiri!

ȘTEFAN BACIU

GETA ILIESCU talenta acțiivă a companiei „Cărăbuș”

scrioarea la mine, uitaji-vă și 'neavoastră... — Atunci mi s'o pus un nod in gât și mă durea 'n chept. Nu mă puteam răsufla și capul mi era greu cât o baniță. Mi se vârcolea vinele la tâmple. Hierba hiera n' m'ne. Trei zile am fost ca nebunul... vor- ba cea, dădeam cu măciuca'n baltă... M'o pedesit și domni' căpitan cu două zile de 'nchi- soare, că n'am ikeutat un or- din... Năpasta se'ngrămădește pi capul omului, ca ciupercele pe gunoi... Dar... mai târziu, fiindcă s'apropia Paștili n'am mai po- dit și eu, căci tot mă gânde- am că n'o hi chiar așa. Dar... nu mai primeam scri- sorii așa des. La trei, patru a- mele, dacă primeam câteva rânduri, dela ea, p'o carte po- tală... Așa, mai rău și mai ghi- ne, o trecut pân'la Paști...

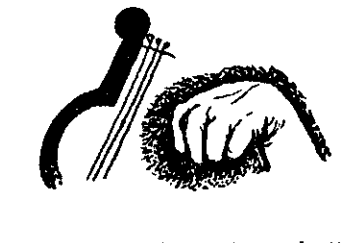
— In spune, cum s'au petrec- ut lucrurile, de-ai ajuns aci? — Apă, să trăii domn' Co- lonel, acum după ce n'o sfârșit cu ră-n... să vă spui... cum a fost! După un oftat prelung, își începu spovedania, tărăgânat, așa cum își spun moldovenii, neacuzurile lor. — Amu un an, m'am dat in dragoste c'o fată dela noi, din sat. Și, fiindcă ne loveam noi ghini, ne-am jurat, că după ce'l scăpa dela mîlție, să ne l'om. Eu aveam o buciacă de pământ, că aveam o casă și... înghiebam noi o gospodărie. Mă socoteam eu că-i ghini, când țat omu-ș' are casa lui! S'așa, hotărât, m'am dus să-mi fac mîlția, iastă toamnă. Când am plecat, Ileana mea plângea... I-am spus și n'ai băi nici o grijă!... Doi ani, trec re- pedei!...

Di Crăciun, nu m'am dus a- casa și... nici di Sân Vasile, fiindcă n'o vrut domn' căpitan să-m' dea drumul și... tare maș hi dus!... Nu știu cum, dar avcam eu un semn; mă apasa un... bolohan la inimă și mă gândeam eu, că ni s'o în- tîmpia ceva!... Și... și de m'aș hi dus acasă, atunci di Crăciun sau di Sân Vasile, nu se mîm- pla nimic, dar așa!... Că p'ncă, așa o vrut 'ne- zău!... și cum vrea El, așa se'n- tîmplă!... După Sân Vasile, am primit o vese dela un băetan din sat dela noi, care-mi scrie, că Ili- ea Catincă umblă după Iliana mea... Intâi, m'am întuneceat eu la față și mi-a sărit inima; da pi urmă n'am dat nici o crezare. Imi ziceam eu, că, nu se poate ca Iliana mea să-și uite jură- mîntul!... Dar... de se'ncuibae in sine in- doialoa, că dăi... tare nume noi picătoși! Parcă m'ar hi mușcat șarpele cel veninos de inimă, așa mă durea... ici, in- tr'o parte.

Dar... m'am luat cu flicăii din sat, dila noi, ș'am uitat, țat necazul... Tot mă gândeam eu, că, chiar așa n'o hi Iliana mea!... Inșă... când o hi să cadă ne- cazul pe capul omului, oricât o fugi omul di necaz, el tot vine!... Intr'o zi mă trezese c'o de- peșă lungă, in care un fieric din sat dela noi imi scrie că Ili- ea s'o dus noaptea la Iliana mea... Și se jură el, că l-o vâ- zut când s'arcea părăuzei, prin fundul grădinei mătușei Săf- lica... Zău, domn' colonel; am

Cronica musicală

MUZICA IN ITALIA Războiul n'a întuneceat cu n'nic străucirea vieții muzicale italiene. In spiritul dător de foțe cica- toare al fascismului, in acei ample curant stmulator ale cărui înrău- riri se constată in fiecare domeniu de activitate, muzica, unul din oa- rurile de care poporul italian s'a bucurat întotdeauna, a găsit acum un nou impuls de înflorire, o nouă rodnicie a câmpurilor ei de afir- mare, un nou suflu de dinamizare a tuturor energilor realizatoare.

Alltădată, Italia, țară predestina- tă a cântului și a operii, trăda uneori o oarecare lipsă de dezvoltare a gustului pentru simfonicul pur, pen- tru formele instrumentale, parae- lismul, de evoluție al celor două chipuri de exprimare muzicală av-ând intrucăiva de suferit. Viața și înfrigurarea înfaptuitoar- de proaspete stărnite și in muzică de intensa renaștere sufletească și reorganizare practică ale fascismu- lui, au remediat și aci, cultivându- se astăzi cu egaă ardoare fiecare din ramurile muzicii pentru crearea integrată a unui mediu desăvîșit. De sigur Roma, Neapole, Milano, Venezia, au fost întotdeauna mari centre muzicale. Astăzi însă, chiar sub toate în- cerările dure ale războiului, s'a mers mult mai departe. In cele mai mici orașe, pretutin- deni, arta muzicii își strănge tot mai mulți adepți, urzeste noi înțe- legeri, răspândește tot mai larg gîtel ei binefăcătoare. ROMEO ALEXANDRESCU

LA PROCES

tru Vasile — care botezase un fieric de-a leliei Măndicua — când vinia pe la noi și mă videea abătut: — Dă-o draculu' de muire, mă Ioane, — zicea el — fată nu mai găsești tu! Da-i plin satu' di fete!... aduc eu, ună! — Dar, dă, nu l-am ascultat. Mă păndea un păcat... Așa o vrut 'nezău!... După cățiva zile, m'am in- tors la regiment!... M'am luat cu ceilalți ostași, cu munca, cu instrucția, ș'am utat de ne- caz... Când, într'o zi, imi aduce vesteau, un camarad din sat di la noi, că Iliana se mărită cu Ili- ea Catincă!... Atunci, n'am mai putut să mai rabd, dom' Colonel!... Clo- cotea sângele'n m'ne; nu-mi mai aflam locul... eram ca o gită turbată... nu mai puteam munci... ș'ntr'o Duminecă, sar- gardul, prin fundul regimentu- lui... ș'o ieu razna, pe câmp, spre satul nostru!... Era mare zăpușală; ș'am mers încet... e am ajuns in sat... pe la v'r'o patru, înainte de astîntul soareului. Tocmai era mare horă n' iaja crășmei lui jupan lăncu... Era auaat țat satu; ș'un țăgan, care era lăutarul satului, canta di foel!... Eu, inhebantat di căldură, m'am așătat o la masa din 'naintea crășmei, ș'am cerut o țuică. In horă, juca Iliana me, și- nându-l de mană pi Ili- ea, ca- re-o... chișcu macru!... După ci-am baut mai multe țuici, hora s'o opră, ș'atunci, am dat țăganului un ban, să-mi cântă cânticul meu di amar!... Nu'ncepu, însă, ghini țiganu- l să cânte, că Ili- ea s'o dus, ș'o dat țăganului doi bani, să-i cânte cânticul lui di vesce!... Atunci... mi s'ontunicat m'ne- tea, ș'am văzut roș in față. Nu știu ci-am mai făcut, dar

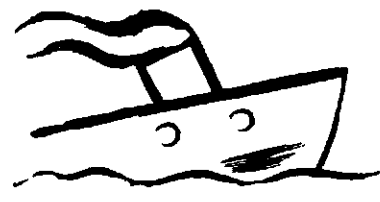
am scos baintea. ș'am vârit-o 'n cheptul lui Ili- ea, ș'n țăgan!... Presedintele, înduioșat de această tristă spovedanie a in- culpțului, îi întrebă: — Și nu-ți pare rău de ce- eace-ai făcut? — Ba... ci să spun, im pare rău, răspune inculpatul, c'am ucis pi țăgan, ca tare mai cănta frumos... ș'am străcut horă!... GHEORGHE SELTEN

Nu mă mai aștepta veselă 'n pragul ușei, cum făcea al'dată când mă 'ntorceam dela mun- că!... Nu mă vorghia așa di mult ca'naintii, cu minii!... Era supărată la horă!... Nu mi- cănta di dragul meu!... Toată veselia ei sburase, cum sboară puful de păpădie, luat di vânt!... Atunci am văzut eu că nu mai am nici un rost in lumea asta! Eram... cum e omul, când îi moare ci e drag!... Și doar ghine zicea cumă-

TRAIAN CHELARIU

Un caz CIUDAT

- Navelă marină -

de MIHAIL POP

I

Ciudătenii găsești cu duiumul în viața de toate zilele, dar de cele mai multe ori trec neabăgate în seamă. Ce să zici însă, despre „ciudătenii“ care ajung să se întâmple pe bordul unui vapor, pe a cărui carcasă de fier se adună oameni de tot felul de naționalități și temperamente? Ei bine, cu cât lungitudoinea și latitudinea crește și descrește față de punctul de plecare, cu cât jurnalul de bord arată mai multe zile parcurse fără esca-lă, ciudătenii abundă pe coaja de fier, care se leagănă leneșă pe o mare buhavă.

singur și trecu înainte, cu pași grabiți. Ocoli bucătăria și se strecură pe culoarul care duce la cabina șefului mecanic. Avu grijă să ciocănească la ușă, apoi băgând două de-gete prin deschizătură, îi făcând semn de che-mare și spuse:

— „Chief!, vino să vezi!“

Ușa se deschise mai mult. Atât de mult, încât să poată trece, nestânjenită, burta ru-bicondă a șefului mecanic.

De data aceasta, șeful mecanic privea din spate talia bondoacă și mâinile lungi de u-rangutan ale nostromului.

În fața bucătăriei, îndemnul se repetă și

II

A doua zi l-au găsit răsturnat de balans, pe dușumeaua cabinei.

III

„Camarottul“ fochiștilor venise la bucă-tărie să ia apă pentru ceai.

Rândașul trăndăvea în fața bucătăriei, in-tins pe o mușama, și se încălzea la soarele căldut de April, care se ridicase pe cer, cât se poate ridică soarele către ora șapte, în luna aceasta.

Bucătăria era închisă și ca niciodată, Iani Peragos, care se scula odată cu cântatul co-coșului, din cotețul cu găini dela pupa, lip-sea din ușa bucătăriei.

— „Unde-i șeful? întrebă camarottul.

Rândașul deschise un ochiu și supărat de intervenția inoportună a băiatului, îi răs-punse în doi peri:

— „Ți-e dor de el? Cată să-l vezi!

Camarottul se îndreptă către cabina bucă-tarului și bătdn în ușă, întrebă așa cum poate întreba un camarott, adică cu foarte mult respect, dacă s'a sculat. Dar din interio-rul cabinei nu veni nici un răspuns.

Apăsă pe clanță și intrând înăuntru, îl văzu întins jos, cu ochii bulbucați.

Un camarott este, de obicei, un băiat de 15—20 de ani. Acesta se ținea și el de obi-cei și fiind prea tânăr, moartea îl îngrozea; aruncă ceaincicul din mână și începu să alerge pe covertă strigând speriat:

— „A murit bucătarul, a murit bucăta-rul!“

Șeful mecanic este singurul om de pe va-por care nu are ce face. Ba la drept vor-bind, are marea grijă de a spiona pe alții — de a vedea dacă mecanicul de quart nu iese pe punte să ia aer; să numere în gând rotațiile elicei și să se lege de toată lumea.

— „Ce strigi așa, camarotte? Îl întrebă el mirat. Cum o să moară tocmai bucă-tarul?!

— „A murit, a murit! Stă cu burta în sus și cu ochii bulbucați!“

Când un șef mecanic aude o nouătate, nu o ține pentru el, ci se duce imediat la căp-itan. Când nu este decât o intrigă de vapor, intră în careul^{b)} căpitanului, se uită la țeva caloriferului, o ciocănește cu o cheie, apoi își plasează nouitatea, cu cel mai candid aer din lume. De data aceasta, nu avea nevoie de un motiv de ordin tehnic, pentru că era un fapt extraordinar. Intră buzna la căpitan și strigă la fel de speriat ca și camarottul:

— „Ce-o ieși, Capt'an. Eu am pus de ghi-veci și budincă!“

Căpitanul dădu absent din cap, apoi intră surprins:

— „Te-ai împrietinit cu al III-lea? Văd că beți cafea!“

Bucătarul își sălta bonetul de pe frunte și răspunse stânjenit:

— „Cât să stăm certai? Poate mâine mor!“

sigur că au găsit nimerită ideea șefului me-canic.

Pentru că nu mai avea ce să facă în cabi-na bucătarului, căpitanul ieși afară și tre-când printre oamenii care se dădeau la o parte, se așeză pe gura închisă a hambaru-lui.

— „Vasăzică, se adresă el auditorului și în special șefului mecanic, noi ne găsim în-tr'un loc depărtat cu mai mult de trei zile de drum, de primul port. Cum nu avem posibilitatea să-l ducem la uscat și nici să-l îmbălsămăm, trebuie să-l înmormântăm în mare. Asta o vom face chiar azi după amiază. În acest scop, nostromul să facă rost de un sac și să coasă o bucată de mușama, în care să-l înfășurăm. Eu nu am mai avut o-cazia să fac o înmormântare, dar mi-a po-vestit un căpitan dela compania „Embricoos“ și știu cum să procedez. E bine să plici ure-cia la alții: ai totdeauna ceva nou de în-vățat!“

Șeful mecanic îi părea rău, auzind cu câtă simplitate vorbea căpitanul în fața o-menilor. I se părea că vorbind astfel, își pierdea aureola aceea măreață pe care o are un căpitan și că odată cu ea se subția și respectul ce-l aveau oamenii din echipaj, pentru presupusa lui prietenie cu căpitanul.

Pe de altă parte, lemnarul jubila de mul-țumire și din nou nu scăpă ocazia:

— „Eu am asistat, capt'an, la o înmorm-ântare și dacă vă pot da un sfat, vă stau la dispoziție.“

Căpitanul se mulțumi să dea din cap și schimbă vorba, adresându-se rândașului care era numai ochi și urechi:

— „Grigore, tu știi să gătești singur?“

Rândașul se umflă în piept și privind peste ochii lui, cu multă superioritate — ca și când deacum devenea stăpânul vaporului, spuse:

— „Știu capt'an, dar îmi trebuie un rân-dăș!...“

Viața rândașului culmina în acest mo-ment. Desigur, toate fericirile din lume, îi umpluseră sufletul însetat de căldură și o-dihnă. De acum avea să spună:

— „Hei, rândaș! Ai curățat cartofii? Pu-ne-i în cala asta să fiarbă! El avea să stea și să comande, apoi în ficcare zi, căpitanul și ofițerii aveau să vină să-l întrebe:

— „Cook, ia spune, ce ne gătești azi? Ne dai o gustare înainte de prânz?“

Devenea dintr'odată cel mai important om depe vapor. Toți aveau să vorbească despre el și pentru că se găseau destui să-l injure, avea să adopte tactica răposatului, care de cum intra în bucătărie, spunea:

— „Așa și pe dincolo, cui mă va injura azi, că nu-i place mâncarea!“

Dar în momentul când rândașul își spu-nea: „Bucătarul a murit, trăiască bucăta-rul“, al treilea ofițer apăru din nou în ca-drul acestei povestiri ciudate și ridicând mâna la șapcă, drept salut, spuse:

— „Am auzit că a murit bucătarul. Vă trebui să-i facem o autopsie și să constatăm dacă a murit de moarte naturală.“

O tăcere grea, ca de plumb, se lăsă peste toți cei prezenți, care se uitau unii la alții. Până și căpitanul, cu tot calmul său imper-turbabil, nu putu să vorbească, decât după ce înghiți de câteva ori în sec.

— „Ar trebui, dar cum nu avem un medic la bord, cred că este suficient să încheem un act de moarte naturală.“

Cu al III-lea se petrecea în mare măsură, ce se petrecea cu marangosul.

— „Eu știu, spuse el, să fac o autopsie. În timpul războiului am fost la un spital. I-o voi face eu, iar d-stră veți asista. Trebuie să fim siguri dacă nu este la mijloc o crimă, sau o sinucidere!“

IV

Pe hambarul No. 5 au fost așezați câțiva bocaport⁹⁾, iar peste ei o mușama curată. Corpul gol, al bucătarului, fu întins deasupra și după ce al III-lea mai trase briciul pe curea, se apropie emoționat.

Cercul spectatorilor se strânse mai mult. Era un spectacol pe care nu-l mai văzuseră vreodată. În plus, cu toții gustaseră din ironia și răutățile tiranice ale bucătarului, cel puțin tot atât cât gustaseră și mâncărurile. Mulți visaseră cum Iani Peragos cade în mare, peste bord și cum peștii adâncului îl sfășie în bucățele tot atât de mici, cum erau și bucățelele de carne, pe care unora reușeau să le pescuiască în ciorbă, sau în mâncare.

Începând cu rândașul, unul dintre cei mai fericiți oameni, toată lumea sta să privească la trupul burtos, sătul, al bucătarului, cum avea să fie sfârcat de briciul celui de-al III-lea ofițer.

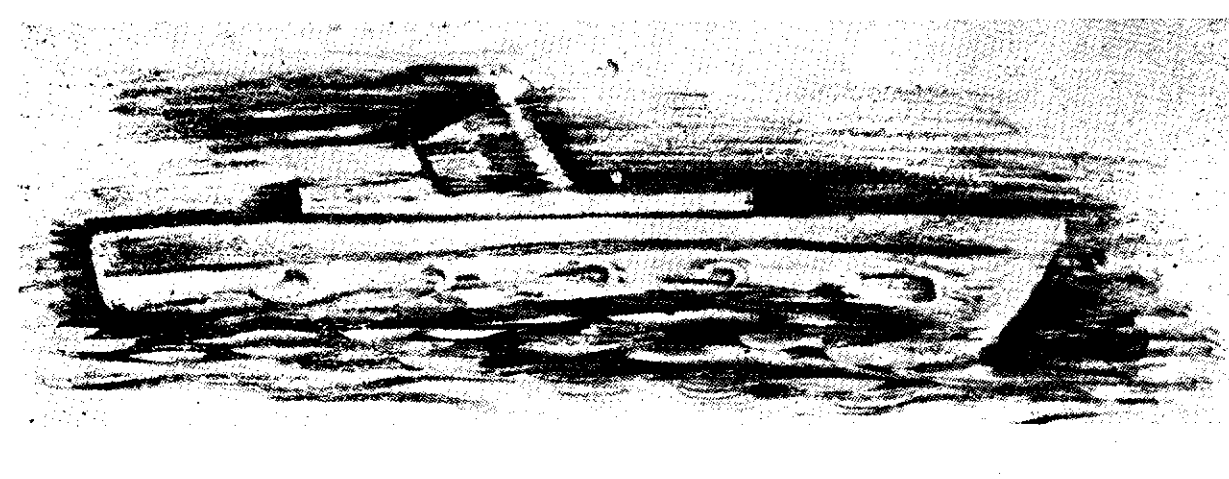
Sublimă răzburare, fără participare ma-terială. Momentul cel mare vine. Ochiul hol-bați priveșc cum briciul se apropie. Respira-țiile se opresc. Toți sunt numai ochi. Ochi și nervi. Nervi și satisfacție. O clipă, briciul taie pielea albă iar carnea trandafirie sân-gerează viu. O clipă numai, căci în cea ur-mătoare, Iani Peragos sări depe „masa de disecție“ dând un strigăt de usturime și sur-priză.

— „Deacum o să le stea mâncarea în gât“, spunea a doua zi șeful bucătar privind cu re-cunoștință la cel de-al III-lea ofițer, care se-dea în bucătărie pe scăunel și bea cafea -- vorbind despre „decusul său“.

1) Marangos=mastru lemnar.
2) Nostrom = șeful de echipaj.
3) Cook = bucătar.
4) Camarott=băiat de serviciu.
5) Careu = sală de mâncare.
6) Bocaport⁹⁾ = capace de lemn, la hambare.

Câtiva au zâmbit. Probabil cei mai impres-ionati, care căutau să-și ascundă sub acest zâmbet senzația ciudată ce le-o dădea pre-zența atât de apropiată a morții. Ceilalți, de

plutește pe un calm-plat, sau se zbciumă în frământarea unui cyclon.

O ciudătenie era și prietenia care se legase între al treilea ofițer și bucătarul Iani Pe-ragos, pe de bordul vaporului „Marigo“. Ciudătenie, pentru că bucătarul nu avea nici un prieten pe bord, iar între el și al III-lea fusese chiar o ură puternică.

Povestea acestei ciudătenii începe dela esirea din „Canalul Englez“, sau mai bine zis dela intrarea în Atlantic — când farul cel mare „Ouessant“ abea se mai zărea peste ducea albăstrie a orizontului, iar cele 6.500 de tone ale vaporului „Marigo“, începură să se leagne greoi pe lungile valuri ale Ocea-nului.

În acest timp „marangosul“¹⁾ trecând prin fața bucătăriei, își aruncă privirea pe ușa deschisă, drept înăuntru. Ceeace văzu, îl făcu să alerge repede spre prova și să bată la cabina nostromului²⁾, care-și cosea liniștit o cămașă ruptă.

Chipul lemnarului trebuie că arăta desul de interesant, de vreme ce bătrânul șef de echipaj, care în 25 de ani de marinărie în-vățase, printre altele, să citească pe fețele oamenilor, îl întrebă mirat:

— „Ce, te-ai fript cu ceva?“

— „Vino cu mine să vezi!“

Bătrânul se sculă de pe scaunul pliant, pă-tat de uleiuri și vopsele, luându-ne după trupul ciolănos al marangosului. Ajunși în fața bucătăriei, acesta prinse brațul nostromu-lui, șoptindu-i:

— Uite-te înăuntru!

Mustățile bătrânului se ridicară de sub nas în sus, iar din colțul buzelor se lăsă în jos, ca o căciulă de „J“. Lăsă pe lemnar

ochii șefului mecanic se holbară la rândul lor, ca și ai marangosului, ca și ai nostromu-lui.

Chief-ul ocoli și el bucătăria, lăsând pe nostrom și curând, trei sferturi din echipaj trecură prin fața bucătăriei holbând ochii, uimiți.

Pentru d-ta, cititorule, nu ar fi însemnat mare lucru, dar pentru echipajul lui „Ma-rigo“, faptul că al III-lea sta în bucătărie pe scăunel și bea cafea cu bucătarul, era mai mult decât ar fi fost, dacă barometrul s'ar fi urcat brusce la 790 mm. și ar fi scor-borit la 720 mm. în câteva minute, ceea ce însemna cel puțin un uragan.

În cele din urmă, căpitanul, care pe un vapor poate face ceea ce vrea, fără să i se ceară socoteală, veni în ușa bucătăriei și ținând mâinile împreunate la spate, întrebă naiv:

— „Cook³⁾, ce ne gătești diseară?“

Cook-ul se dădu jos de pe colțul mesii de tocat carne, de unde conversa cu al III-lea și după ce-și aranjă bonetul pe cap, răspunse cu același ton de intimitate, întrebuitat de căpitan (un căpitan și un bucătar sunt cele mai importante ființe depe un vapor și Iani știa lucrul acesta cu prisosință).

— „Ce-o ieși, Capt'an. Eu am pus de ghi-veci și budincă!“

Căpitanul dădu absent din cap, apoi intră surprins:

— „Te-ai împrietinit cu al III-lea? Văd că beți cafea!“

Bucătarul își sălta bonetul de pe frunte și răspunse stânjenit:

— „Cât să stăm certai? Poate mâine mor!“

VASILE ALEXANDRI POET AL SATULUI

(Urmare din pag. I-a)

Desigur, adoptând asemenia ideii, Alexandri n'ar putea să a-pară ca un revoluționar. Poezia populară începea mai de mult să fie preluată și culeasă cu cea mai afectuoasă îngrîșire, în mai toate țările Europei. La noi chiar, Alexandri n'a fost cel dintâi care să fi pornit pe această cale. De altă parte, principiul inspi-rației plecate din izvoarele populare era cu totul de acord cu noile idei cultivate și puse în practică de Kogălniceanu și de colaboratorii săi dela Dacia Literară.

Revoluția lui Vasile Alexandri se petrecea numai în ei însuși. Prin aceasta ca nu e însă mai puțin însemnată în urmări-rile ei. El îi datorăm pe Alexandri ca poet, începând cu versu-rile publicate chiar din anul 1843, Hora și Cântecul ha-duceesc. Și până la cele din urmă inspirații ale bătrânului bard. El îi da-torăm câteva d'ntre cele mai bune elemente ale teatrului său. Nunta țărănească, Rusaliile, Cînel-Cînel, și altele în care viața satului formează miezul însuși al acțiunii dramatice. El îi da-torăm mai cu seamă culegerea de poezii populare alcătuită de poet și care, orlică dreptate ar avea folcloriștii sorpuloși asu-pra procedeeilor de colectare și de prezentare ale lui Alexandri, reprezintă fără îndoială culmea la care a ajuns arta poetică a versului popular. De bună seamă că toate acestea nu vin nu-mai din cîmpul lui badea Gheorghe. Ele vin și din epoca de pregătire a copilăriei rămase câțiva vreme în umbră, și din sensibilitatea anume făurită și îndreptă în acei ani. Dar în centrul lor e totdeauna satul, cu viața lui, și mai cu seamă cu sentimentele lui și cu feul lui de a le interpreta.

Reprezentarea satului românesc în poezia ul Alexandri e in-tructivă deosebită de a celorlalți scriitori care s'au oprit asupra acolorărilor concepții. Sosit mai târziu decât alții la înțelegerea mediului popular, Alexandri mai era pe de-a-supra și un boier, cu alte cuvinte un om care nu percepea dină tratat adevărat al țărânului decât anumite forme spectaculoase, anumite elemente mai ușor vizibile și îmbrăcate de el în culorile entuziasmului. În realitate, atitudinea lui față de țărani și aceea a nobilului bi-nevoitor de pretuzindeni, Florian sau Maria Antoinetta, a civi-lizatului care se grăbește să pună în contrast viața tulbură a orașelor, cu puritatea de moravuri și de sentimente a lumii ru-rale. Dacă la aceasta se va adăuga constatarea că prin definiție, poezia nu vede decât un anumit aspect al obiectului care îl pre-ocupa, latura cea mai frumoasă sau cea mai sugestivă, planul cel mai potrivit pentru a fi îmbrăcat cu formele artei, se va înțelege formula mai degrabă simplistă în care poetul a închis dintr'odată tot sufletul țărănesc, încântat de atitudinile, el nu s'a lăsat niciodată intr-gat de subînțelesuri. Țărani lui sunt oameni dintr'o bucată, toți voinici, toți Românași de frunte, toți precau-păi; de idei simple și sănătoase, reprezentanți tipici ai unui nu-măr de virtuți tradiționale de care niciunul nu s'ar putea desface.

Deaceia Alexandri e un poet al satului în sensul cel mai restrâns al acestui cuvânt, întrucât ideal zează și simplifică mai mult decât reprezintă, alegând trăsătură caracteristică din laturile multiple ale sufletului popular. Rămâne numai de văzu dacă această trăsătură e cu adevărat caracteristică țărânului român, sau dacă Alexandri n'a pus ceva din el însuși în imaginea pe care și-o făcuse astfel.

Sensibilitate absolută, frăgezimea, puritatea și s'mplu artistic, acestea ar fi, după poetul din Mirceași, bucuriile cele mai alese ale contoprii în mediul popular. Satul lui e un decou de ferie, în care se văd pretuzindeni „făcâți și fele mândre ce răd cu voce bună... Români ai țere dalbe, Române cu ochi negri și cu șter-

gare albe“. Fetele pe care le zugrăvește, au toate coșule auri și umeri albi-rotunzi. Muncile satului sunt niște prețioze de pe-trecere și de străbătore. Aratul, Jeagă omul cu pământul în-tr'o dulce înfrățire, semănătorii sunt veselii și harnicii, și când printre ei se pierde câte o Jună Rodică, cu grâu de aur ei o prezoară⁴⁾, într'un tablou idilic care amintesc vârsta de aur a omenirii. Nimic din truda omului dela țară, nimic din durerile sau din suferințele lui. Când e noaptea, „fara doarme n nepă-sare“; când e viscol, de departe se vede ca un liman „o căsuță dragădașă cu ferestrele lucind“; iar când în mod excepțional și aproape nefrec se întâmplă să surprindem o tănără țărănească plângând, însăși natura intervine pentru a-i spune că suferințele ei nu sunt adevărate suferințe:

Pentru tine-orice durere trebuie ca să se curme,
Nour: sunt ce nu fac umbră, și dureri ce nu las urne.

De altă parte, totul e minuscul în această poezie festivă. Per-sonajii le și obicește toate mângăiate și răsfățate, și indicate a-proape totdeauna prin diminutiv:

Și de-ai trece nouă mări,
Florică n'ai găsi,
Păsărică n'ai zări
N'ci neavastă mândruță
N'ci copila dragul ță
Ca Marisoara
Florăora,
Zânișoara munților,
Surtoara florilor.

MODĂ în FILOSOPIA ACTUALĂ

(Urmare din pag. I-a)

Nu intenționăm acum să intrăm în analiza unei astfel de filosofii; ceea ce ne-a interesat a fost doar să stabilim aspectul lăturălnic pe care o astfel de filosofie îl prezintă în ceea ce privește situația filosofiei actuale și în ceea ce privește problemele ei centrale; și mai ales să indicăm primejdia pe care o astfel de modă o reprezintă pentru filosofie: ignorând adevărata critică a metafiziciei, lăsând mai departe filosofia în conflict cu logica, ea favorizează și îndreptărește preten-țiile scientismului contemporan ce tinde să acapareze toate problemele susceptibile de a fi exprimate pe plan intelectual.

Legitimarea dreptului la existență a filosofiei pe baza unei atitudini, este dogmatică și refugiu în irraționalism este ilu-zoriu: este însăși domeniul în care pozitivității se grăbesc să împingă filosofia pentru a-i putea da însăși lovitură de grație.

Fastă de o manevră atât de abilă a neo-positivismului actual, existențialismul a reacționat naiv și fără nicio perspectivă critică.

Odată o astfel de modă intrată în disgratie — și semnele unei astfel de disgratii sunt încă depe acum evidente — filo-

limbajul acesta sentimental și evirat amintește un joc de pă-puși, sau mai de grabă felul alintat în care obișnuim uneori să vorbim cu copiii.

În felul acesta, Alexandri apare mai puțin ca un poet al sa-tului în înțelesul de cântăreț al vieții populare văzute ca o re-sultate complexă, decât ca un poet al poeziei satului, al unei ab-stracțiuni făurite de el pe temelii puținelor date culese din ex-perience. În versurile lui nu trebuie să se caute tabloul satului românesc, portretul țărânului sau caractererele cele mai comune ale existenței sale de fiecare zi, așa cum de pildă se pot găsi cu atăta ușurință în poeziile lui Coșbuc. Pe el nu aceste lucruri l-au interesat. Inspirația lui rustică vine dintr'un ideal de fru-musește, și se rezolvă tot într'un asemenea ideal. Ideea satului apare transfigurată, astfel încât nu mai apare din ea decât la-tura poetică ideală. De aici atâtea lucruri convenționale, atâtea formule de-a gata, care apar cu atât mai palide și mai perimate după viguroasele experiențe rurale ale generațiilor mai noi.

Instructivă din acest punct de vedere ar fi compararea țărâ-nului lui Alexandri cu acela al unui scriitor realst, Rebreanu sau Agărbiceanu. Reuind o paralelă celebră, s'ar putea spune că aceștia din urmă descriu satul așa cum este, pe când Ale-xandri l-a văzut așa cum ar trebui să fie. Aceasta nu însem-nează însă că Alexandri se inserie în fals față de realismul cel-lor din urmă, și că sentimentele pe care le atribuie personajii-lor sale țărănești, sunt simple închipuirii ale fanteziei poetice. Poetul a trăit și a înțeles satul, dar n'a perceput din el decât ceea ce purta în el însuși, euforia și impulsul de simpatie univer-sală care stăpânește atotputernic în toate inchipturile lui. Din pricina aceasta, vizionul lui e unicoloră, mărginită la un sin-gur aspect; dar pe lângă meritul de a fi cea dintâi, ea repre-zintă în același timp și o chințoasă de poezie, o idealizare și o intrumusejare care singure au putut să facă sensibile, în acea-stă perioadă de începuturi, posibilitățile artistice neexploata-te ale mediului popular.

ALEXANDRU CIORĂNESCU

sufia riscă să cadă într'o criză mult mai acută și mai primej-dioasă.

Există două modalități de a reacționa față de o astfel de modă în filosofie: sau o adopti ca pe o poziție actuală și con-formăm cerințelor vremii, sau o desconsideri situându-te din-coala de vreme, ca pe un produs trecutelor al unei epoci.

Amândouă însă păcătuesc printro eroare fundamentală, fiindcă amândouă tind să atribuie modele problemele actuale, centrale ale epocii.

Actualitatea modele existențialiste este însă superficială și aparentă și numai cel ce se situează în afară de o astfel de modă, poate fi îndreptățit să creadă că pătrunde problemele cu adevărat centrale ale unei epoci.

Iar criteriul celor ce încearcă să neapășească această modă, situându-se dincolo de imanența actualității, în transcendența trecutului sau a viitorului, este și el fals, fiindcă filosofia trebuie să rezolve problemele actuale și centrale pe care evolu-ția ei necesară le-a impus deslegării contemporane.

Altfel, ei desgroapă inutil fosilele trecutului sau nu au destule instrumente pentru a cerceta semnele viitorului,

FLORIAN NICOLAU